

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

**Kulturní specifika italské menšiny žijící na území Chorvatska a
Slovinska**

Michaela Kotrbatá

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Michaela Kotrbatá

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Kulturní specifika italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska

Název anglicky

Cultural specifics of the Italian minority living in the territory of Croatia and Slovenia

Cíle práce

Hlavním cílem této práce je dát odpovědi na výzkumné otázky týkající se italské menšiny v Chorvatsku a Slovinsku se zaměřením na jejich kulturní specifika, a to na základě terénního výzkumu, který proběhl v roce 2017 a 2018 a dále také na základě relevantní literatury.

Na základě tohoto cíle jsou položeny následující výzkumné otázky:

1. Jak vypadá architektura u italské menšiny na území Chorvatska a Slovinska? Liší se nějak architektura v oblastech, kde příliš italského obyvatelstva nežije?
2. Jakou podobu mají tradiční pokrmy Italů na území Chorvatska a Slovinska?
3. Jak vypadají kulturní aktivity a události italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska?
4. Jak vypadá školní systém u italské menšiny v Chorvatsku a Slovinsku? Najdou se nějaké odlišnosti u slovinské a chorvatské majority?

Metodika

Bakalářská práce vychází z terénního výzkumu, který probíhal v září v roce 2017 a také v září roku 2018. Data využitá v této práci byly získány díky návštěvě oblastí, kde italská menšina žije nejvíce. Byly využity především kvalitativní data společně se statistickými a historickými údaji. Výzkum byl doplněn polostandardizovanými rozhovory a také dotazníky, které byly vyplněny italskými respondenty.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

Chorvatsko, Slovinsko, Italové, minorita, majorita, kultura

Doporučené zdroje informací

- ERIKSEN, T. H. *Etnicita a nacionalismus : antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.
- GELLNER, E. A. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2003. ISBN 80-7325-023-3.
- HROCH, M. *Národy nejsou dílem náhody : příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-010-0.
- KOBAL, Lara. Likovna ustvarjalnost: mnenja učiteljev likovne umetnosti v slovenskih nižjih srednjih šolah v italiji in italijanskih osnovnih šolah v sloveniji. [online]. Copyright © 2016. Dostupné z databáze EBSCO.
- KOKAISL, P. a kol. *Pestrá Evropa: Italové v Chorvatsku, Poláci v Rumunsku, Rusíni na Ukrajině, Rusíni (Lemkové) v Polsku, Rusíni v Srbsku, Ukrajinci v Rumunsku, Turci v Makedonii, Turci v Rumunsku, Krymští Tataři*. [online]. Praha, 2017. ISBN 978-80-906207-6-6.
- ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin : možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.
- TAŠTANOSKA, T. The education system in the Republic of Slovenia. [online]. Ljubljana, Copyright © 2015, ISBN 978-961-6101-76-9
-

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 31. 1. 2019

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 2. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Kulturní specifika italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu práce doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D, za jeho trpělivost, cenné rady a připomínky a obětovaný čas při vedení této bakalářské práce. Děkuji všem respondentům, kteří mi byli velikou pomocí, své rodině a přátelům.

Kulturní specifika italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska

Souhrn

Bakalářská práce se zaměřuje na kulturní specifika italské minority v Chorvatsku a Slovinsku. Jak v Chorvatsku, tak i ve Slovinsku je italská menšina uznaná jako národnostní menšina. V letech 2017 a 2018 byl uskutečněn terénní výzkum, který byl hlavním zdrojem informací. Pro bakalářskou práci byl použit zejména kvalitativní výzkum, byly provedeny semistrukturované rozhovory a také pozorování. Po návratu z výzkumu bylo využito doplňkové získávání informací prostřednictvím sociálních sítí, přes které se podařilo vyhledat a kontaktovat další respondenty. První část práce je literární rešerše, ve které se objevují výsledky jiných autorů, kteří o tomto tématu již něco napsali. Další částí je teoretická část týkající se základních pojmů, které jsou spojené s tímto tématem. Obsahem vlastní práce je historické pozadí italské menšiny, v již výše zmiňovaných státech, dále také konkrétní kulturní specifika italské menšiny zaměřené na architekturu, školství, kulturní aktivity a události menšiny a tradiční kuchyně.

Klíčová slova: Chorvatsko, Slovinsko, Italové, minorita, majorita, kultura

Cultural specifics of the Italian minority living in the territory of Croatian and Slovenia

Summary

This bachelor thesis focuses on cultural specifics of Italian minority living in the territory of Istrian Croatia and Slovenia, especially in the places, which were visited. In both Croatia and Slovenia, the Italian minority is recognized as a national minority. Between the years 2017 and 2018 the field research was realized and this field was a main source of information. For this bachelor thesis was used mainly qualitative research, semi-structured interviews, and observation method too. After the field research was completed further information was gained through social media on which it was possible to find and contact other respondents. The first part of the thesis is literary research, in which is possible to find some results of other authors who have already dealt with this topic. Next part, concerning theoretical points which are referring to the basic terms connected with this topic. The content of this own work is the historical background of the Italian minority in the mentioned states. There are also cultural specifics of the Italian minority, namely architecture, cuisine, their cultural activities and events, and education systems.

Keywords: Croatia, Slovenia, Italians, minority, majority, culture

Obsah

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	10
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	12
3. METODOLOGIE	17
3.1. Adekvace použitých metod	17
3.2. Plán a průběh výzkumu	20
3.3. Údaje o respondentech	26
4. TEORETICKÁ ČÁST	27
4.1. Vymezení pojmů	27
4.1.1. Etnikum a etnicita, národ a národnost	27
4.1.2. Minorita a majorita	29
4.1.3. Kultura	30
4.2. Prvky působící na asimilaci a proti asimilaci	31
5. VLASTNÍ PRÁCE	33
5.1. Historie	33
5.1.1. Historie Chorvatska a italské minority	33
5.1.2. Historie Slovinska a italské minority	37
5.2. Italský vliv v architektuře	39
5.2.1. Rijeka/Fiume	40
5.2.2. Rovinj/Rovigno	43
5.2.3. Koper/Capodistria	44

5.2.4.	Piran/Pirano	46
5.3.	Školní systém u italské menšiny v Chorvatsku	47
5.3.1.	Výuka u italské menšiny	48
5.4.	Školní systém u italské menšiny ve Slovinsku	50
5.4.1.	Výuka u italské menšiny	50
5.5.	Kulturní aktivity a události u italské menšiny	53
5.6.	Kuchyně italské menšiny	57
5.6.1.	Italská kuchyně v Chorvatsku	59
5.6.2.	Italská kuchyně ve Slovinsku	61
6.	DISKUZE A ZÁVĚR	63
7.	SEZNAM LITERATURY	66
7.1.	Seznam obrázků	69

1. Úvod a cíl práce

Výskyt italské menšiny na území Chorvatska a Slovinska není novodobý prvek této doby. Italové v těchto státech žijí mnoho let. Istriie, oblast, kde italská menšina žije, bylo kdysi území, které ovlivňovalo mnoho národů. Tato oblast byla součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, a také Jugoslávie. O Istrii měl zájem i Napoleon, a tedy Francie. Italská menšina se v těchto oblastech vyskytuje, protože tato oblast patřila pod nadvládu Benátské republiky. Italové byli v těchto oblastech chvíli upřednostňováni. Byla povolena pouze divadla v italštině s italskými herci a Italové měli větší moc. V období komunismu zase italská menšina tyto oblasti opouštěla kvůli režimu. Italům v této době bylo zakázáno mluvit italsky, někteří z nich přišli dokonce o práci. V dnešní době jsou Italové běžnou součástí obyvatelstva v obou těchto státech. A i přesto, co všechno se mezi těmito obyvateli v historii stalo, jsou jejich vztahy přátelské a nekonfliktní. Přestože se mohli Italové asimilovat, zachovávají si svou národní identitu a svá kulturní specifika. Jaká konkrétní specifika si zachovali, tím se bude zabývat tato práce.

Práce bude začínat literárními rešeršemi, kde budou zmíněné práce a články od autorů, kteří se tímto tématem již zabývali. Další kapitolou bude metodologie, kde budou blíže popsány metody a techniky výzkumu a také budou charakterizovány navštívená místa. Navazovat bude teoretická část, kde budou vymezeny nejdůležitější pojmy spojené s tímto tématem. Jde například o pojmy jako je etnicita, etnikum, národ, minorita s majoritou nebo kultura. Také zde budou popsány prvky působící na asimilaci, nebo naopak proti asimilaci italské menšiny.

Kapitola vlastní práce bude dávat odpovědi na výzkumné otázky a budou v ní konkrétní výsledky výzkumu. Jelikož samotná kulturní specifika jsou velmi široké téma, je potřeba si konkrétně určit zaměření. Budou tedy zmíněné nejmarkantnější rysy, a to u architektury a italského školství. Dále budou popsány nejvíce respondenty zmiňované kulturní aktivity a události a nejčastější pokrmy, které si v Chorvatsku a Slovinsku italská menšina připravuje. V práci bude také popsán historický vývoj italské menšiny v obou státech od jejich počátků, až do 20. století.

Zabývat se etnickými menšinami je důležité obzvlášť v dnešní rychlé době, kdy zaniká mnoho jazyků, obyvatelstvo se mísí, tradice a zvyky upadají a nedodržují se v takové míře jako dříve. A právě etnické menšiny se v této době snaží zachovat si svou identitu a autenticitu. Tím, že se o tyto menšiny někdo zajímá, můžeme jejich jedinečnost pomoci udržet a dát tak najevo, že jim vyjadřujeme podporu. Během terénního výzkumu byla italská menšina nadšená, že se o tuto problematiku někdo zajímá.

Hlavní otázka a cíl celé této práce:

Jaká jsou kulturní specifika u italské menšiny v istrijské části Chorvatska a Slovinska?

Pro bližší upřesnění budou zodpovězeny tyto podotázky:

1. Jak vypadá architektura u italské menšiny na území Chorvatska a Slovinska?
2. Jak vypadá školní systém u italské menšiny v Chorvatsku a Slovinsku? Najdou se odlišnosti u slovinské a chorvatské majority?
3. Jak vypadají kulturní aktivity a události italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska?
4. Jakou podobu mají tradiční pokrmy Italů na území Chorvatska a Slovinska?

2. Literární rešerše

Linda Fairsteinová se v knize *Itálie* zabývá italskou architekturou, italskou kuchyní, nejrůznějšími radami a tipy v Itálii. Ovšem autoři také rozebírají vliv Itálie na ostatní státy, a to hlavně z doby, kdy tyto státy byly součástí Benátské říše. Rozebírají také to, jak se na nich podepsal italský vliv. Konkrétně se také zabývají regionální kuchyní severovýchodní Itálie, která je populární dodnes, jak na území Chorvatska, tak Slovinska. V knize je zmíněn například *carpaccio* – benátský předkrm, podávaný v chorvatských i slovinských městech. Detailně je zde popsána benátská architektura, která se ve městech Rijeka, Rovinj, Koper a Piran projevuje. Mezi nejčastější stavební styly patří gotický, barokní a benátský, které jsou vidět v obou již zmiňovaných státech.¹

Městskými (veřejnými) parky v Chorvatsku se zabývají ve svém článku dva autoři, Mladen Obad Šćitaroci a Bojana Bojanić Obad Šćitaroci. V Chorvatsku je řada veřejných parků a měst postaveno ve stylu baroka, biedermeier a romantismu. Během 19. století a na počátku 20. století téměř každé městečko nebo větší město mělo alespoň jeden veřejný park nebo promenádu. Nešlo jen o módu, ale především o nutnost a potřebu veřejných prostorů ve městech. Sloužilo to hlavně k shromažďování občanů bez ohledu na třídy. Byly vytvořeny dva kulturní a historické regiony. První – středomořský region na jihu, který byl ovlivňován římskou a italskou kulturou od dob starověku. Druhý – kontinentální region na severu ovlivňovaný událostmi a změnami ve Střední Evropě od dob středověku. Promotéři myšlenky na vytvoření veřejných parků a promenád byli biskupové, vojenští guvernéri, starostové, významní občané a společnosti pro zkrášlování měst. Terénní úpravy z parků byly financovány obecními úřady, s výjimkou biskupských parků, které byly zaštiťovány diecézí. Mnoho lidí také své pozemky darovalo, a to jen díky tomu, že chtěli, aby v místě jejich pozemku byl vystaven park. V článku také porovnávají chorvatské městské parky s těmi střeoevropskými.²

V článku *Likovna ustvarjalnost: mnenja učiteljev likovne umetnosti v slovenskih nižjih srednjih šolah v Italiji in italijanskih osnovnih šolah v Sloveniji* se Lara KOBAL

¹ FAIRSTEINOVÁ, Linda. *Itálie: Společník cestovatele*. IV. Praha: Ikar, 2007. ISBN 978-80-249-0937-0.

² MLADEN, Obad šćitaroci; BOJANA, Bojanić obad šćitaroci. *Public parks in Croatia in the 19th century within a european context*. [online]. 2014 [cit. 2018-07-14]. Dostupné z databáze EBSCO.

zabývá výzkumem výuky výtvarné výchovy na slovinských středních školách a v italských základních školách ve Slovinsku. Výzkum proběhl na základě rozhovorů s učiteli. Učení výtvarného umění je pro celkový vývoj žáků a rozvoj kreativity velmi důležitý. V článku zmiňuje prvního výzkumníka tvořivosti Guilforda, který zjistil, že lidé dokážou být kreativní ve všech oblastech života a že kreativita je běžná. Pokud má dítě možnost projevit kreativitu a schopnosti, projeví ji samo od sebe. S tímto názorem souhlasí většina učitelů, kteří byli součástí výzkumu. Učitelé z Itálie jsou přesvědčeni o významné roli tvořivosti v národních učebních osnovách, ze kterých se vychází. Učitelé ve Slovinsku zase upřednostňují rozvoj kreativity formou her, které by také měly být součástí učební osnovy. Většina italských učitelů souhlasí s tím, že posláním školy je podporovat a rozvíjet tvořivost žáků. Kreativitu začínají postupně rozvíjet v předškolním věku. V prvním cyklu vzdělávání se student naučí zaznamenat výraz prostřednictvím umění a vykreslování, také porozumění, poznání a ocenění uměleckých děl. Zpracováním viditelné postavy rozvíjejí své vlastní tvůrčí schopnosti, také schopnost pozorovat, popisovat a kriticky pochopit umělecká díla. Předmět se také liší obsahem. Italové spíše kladou důraz na historii umění a ve Slovinsku je výuka zaměřena na teoretické učení o umění. Tato výuka je navíc obohacena o praktickou práci a umělecká díla. Učitelé také zmiňují, že jsou děti přehlceni obrázky, které je možné vidět každý den díky počítačům, a proto potřebují více hodin výtvarné výchovy ve škole. Ve Slovinsku učitelé věří, že tvořivost je „vrozený majetek“, a naopak italští učitelé říkají, že tvořivost není vrozená. Zároveň jsou v obou zemích učitelé přesvědčeni, že kreativitu lze rozvíjet. Na základních školách ve Slovinsku se poukazuje na to, že došlo k poklesu tvořivosti generací, a to zejména kvůli snížení počtu hodin týdně. Na středních školách v Itálii se počet hodin nezměnil. Většina učitelů definuje kreativitu jako představivost, originalitu, sebevyjádření a snaží se co nejvíce o její rozvoj u všech studentů.³

V článku *The education system in the Republic of Slovenia* autor rozebírá cíle ve slovinském školství, kde kladou důraz především na to, aby byl zajištěn optimální rozvoj každého jedince bez ohledu na rasu, kulturní a sociální prostředí nebo jejich zdravotní stav.

³ KOBAL, Lara. *Likovna ustvarjalnost: mnenja učiteljev likovne umetnosti v slovenskih nižjih srednjih šolah v italiji in italijanskih osnovnih šolah v sloveniji*. [online]. 2016 [cit. 2018-08-27]. Dostupné z databáze EBSCO.

Jazyk výuky je slovinský, ale italské národní komunity a jejich členové v etnicky smíšených oblastech mají právo na výuku ve svém jazyce. Dále jsou v článku popsány všechny vzdělávací instituce, které se vyskytují na území Slovinska. Detailně jsou vypsány informace o jednotlivých školních obdobích, a to od předškolních let, až po vyšší studium, které zahrnuje univerzitní a profesně orientované. Autor zmiňuje i vzdělání pro skupinu lidí se speciálními potřebami (např. mentálně postižené, zrakově či sluchově postižené), dále také hudební a taneční vzdělávání. V oblastech, kde Slovinci žijí společně s italskou menšinou, platí stejný vzdělávací systém jako po celém Slovinsku. Děti v těchto oblastech se učí nejen mateřský jazyk společně s jazykem etnické menšiny, ale i historii a kulturu obou národů.⁴

O tom, jak vypadá tradiční kuchyně v Chorvatsku, píše internetový server chorvatsko.cz. V článku *Kuchyně chorvatského pobřeží a její speciality* jsou detailně charakterizované pokrmy, zmiňují se speciality nebo také způsoby přípravy ryb. Chorvatská kuchyně je ovlivněna mnoha státy. Mezi zásadní patří maďarský, rakouský nebo právě italský vliv. Svou stopu zanechalo i turecké panství. Některá jídla chorvatského pobřeží byla převzata z chorvatského vnitrozemí. Mezi hlavní speciality patří jehněčí, které je pečené pod „pekou“ – železným poklopem, kde se dříve pekl chléb. V oblasti Istriie se tento způsob přípravy nazývá *čripnja*. Dalším istrijským pokrmem je vepřové, připravované jako dušené nebo vařené na smetaně. Právě tento způsob, kdy je maso vařené na smetaně, se dochoval po Italech. Dalšími pokrmy jsou různé varianty mořských plodů a ryb. Většina italských pokrmů se do Chorvatska dostala díky Benátčanům.⁵

Na webové stránce foodbycountry.com v článku *Italy* autoři rozebírají, jak vypadají jednotlivé kuchyně v jednotlivých státech. Od raného středověku až do konce 18. století se Itálie skládala z oddělených republik, z nichž každá měla jiné kulinářské zvyky a způsoby vaření, které si předávali z generace na generaci. Autor článku popisuje vývoj italské kuchyně, mimo jiné i to, čím mohla být italská kuchyně ovlivněna (v článku zmiňuje

⁴ TAŠTANOSKA, T. *The education system in the Republic of Slovenia*. [online]. Ljubljana. 2015. ISBN 978-961-6101-76-9

⁵ *Kuchyně chorvatského pobřeží a její speciality* [online]. [cit. 2018-07-14]. Dostupné z: <https://www.chorvatsko.cz/obec/kuchyne.html>

migraci, vytvoření závlahových systémů). Autor se zabývá rozdílností přípravy pokrmů na severu a jihu. Dále jsou uvedeny jídelní zvyky a tradiční italské recepty.⁶

Tradiční slovinskou kuchyni řeší autor v článku *Traditional food of Slovenia*. Slovinská kuchyně je ovlivněna okolními státy, kterými jsou Rakousko, Itálie, Chorvatsko a také Maďarsko. Z Rakouska si například převzala Wiener Schnitzel, z Itálie jsou to téměř všechny druhy pokrmů z těstovin, bramborové knedlíky nazývané noky, pizza (pica) a risotto. Z Maďarska je to pak známý maďarský guláš. Autor jmenuje různé druhy polévek, hlavních chodů, také uvádí výrobu slovinského vína, jehož výroba probíhá stejně jako v již zmiňovaných okolních státech.⁷

Jednou z hlavních kulturních událostí a aktivit Italů v Chorvatsku je rijecký karneval, a právě o něm píše Peterjon Cresswell ve svém článku *Everything You Need To Know About Rijeka Festival: Croatia's Biggest Celebration*. (v překladu: Všechno, co potřebuješ vědět o rijeckém festivalu.) Tento karneval se každoročně koná v únoru a přiláká turisty z celého světa. S tímto festivalem souvisí i název „Mardi Gras“. Je to důležitý datum křesťanského kalendáře, neboť tyto oslavy také signalizují konec zimy. Nejznámější karneval je možné zažít v Riu, v Chorvatsku je to právě Rijeka. V článku je popsán detailněji průběh celé slavnosti a také, jak vůbec tato slavnost vznikla.⁸

V článku *City of Rijeka-Intercultural Profile*, který vytvořil tým autorů v roce 2016, jsou detailně popsány specifika Chorvatska a města Rijeka. V úvodu je popsáno město Rijeka, počet obyvatel, historická situace. Poté autoři v článku rozebírají etnické menšiny v celém Chorvatsku. V článku se zabývají kulturním životem v Rijece a vlivem migrace na ni. Je zde zmíněno Chorvatské národní divadlo, které si klade za cíl rozšířit působnost místního publika, a to zejména dětí. Za tímto účelem provozuje 30 vzdělávacích programů. Divadlo podporuje všechny menšiny, nejen ty oficiální.⁹

⁶ *Food in every country: Italy* [online]. [cit. 2018-07-14]. Dostupné z: <http://www.foodbycountry.com/Germany-to-Japan/Italy.html>

⁷ *Slovenia: Traditional food of Slovenia* [online]. [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <http://www.sloveniainside.com/en/tourism-info/kuhnya.html>

⁸ *Culture trip: Everything You Need To Know About Rijeka Festival: Croatia's Biggest Celebration* [online]. 2018 [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://theculturetrip.com/europe/croatia/articles/everything-you-need-to-know-about-rijeka-festival-croatias-biggest-celebration/>

⁹ Kolektiv autorů. *City of Rijeka Intercultural Profile* [online]. 2016. [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806a55bc>

V článku *Summer carousel of events on the coast* je popsán kulturní život v istrijském Slovinsku. V Koperu zmiňují akci zvanou „Z vinic na olivové háje“, konající se jednou ročně. Jednou za rok si zde lidé mohou vychutnat dvě z největších potěšení Středomoří – víno a olivového oleje, ve společnosti nejlepších producentů a výrobců oliv v Istrii. Dále je zde zmíněn Jazzový festival a jsou zde vyjmenovány nejrůznější divadelní představení. V článku jsou popsány i kulturní události Izoly a Piranu, ve kterém každoročně probíhá například festival Tartini.¹⁰

¹⁰ *I feel Slovenia*: <https://www.slovenia.info/en/stories/the-smell-of-the-sea-and-salt> [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.slovenia.info/en/stories/the-smell-of-the-sea-and-salt>

3. Metodologie

Na úvod je potřeba si ujasnit, že některé pojmy mají jiný název, ale znamenají totéž. Jde například o pojmy metodologie a metodika, které lze brát jako synonyma, a tak je tomu v této práci. Dále lze také považovat za synonyma pojmy jako informátor a respondent. V této bakalářské práci je více použit pojem respondent.

Hlavní informace byly získány díky terénnímu výzkumu v místech, kde žije italská minorita za pomoci kvalitativního přístupu. Konkrétně byl využit neřízený rozhovor, kdy byl respondent ten, kdo vedl rozhovor, a výzkumníci poslouchali. Dále byly využity polostrukturované rozhovory a metoda pozorování. Bylo využito i různých technik, např. rozhovor přes sociální sítě, nejčastěji pomocí webu Couchsurfing, Facebook a komunikace přes email. Ve všech případech probíhala komunikace v anglickém jazyce. V této práci jsou pak použity přeložené odpovědi a výpovědi.

3.1. Adekvace použitých metod

Během výzkumu lze použít dva přístupy. Jde o kvantitativní a kvalitativní. Kvantitativní metoda neboli empiricko-analytický výzkum, se zaměřuje na hledání vztahů mezi dvěma nebo i více proměnnými a je také založena na deduktivním přístupu, což znamená, že jsou v teoretické části vytvořeny hypotézy, které jsou následně porovnávány se získanými daty pro výzkum či práci. Kvantitativní metoda se užívá například na porovnání počtu nebo různých jiných statistických údajů. Ve všech případech jsou ovšem získávána jen ta data, která jsou potřebná ke srovnání vytvořených hypotéz. Mezi výhody této metody patří především rychlý sběr a jejich analýza, má však také svá negativa, a to například, že výsledky mohou být příliš abstraktní.

Oproti tomu kvalitativní metoda prozkoumává data hlouběji a je založena na detailnějším pozorování daného jevu. Na rozdíl, od kvantitativní metody obsahuje induktivní přístup, což znamená, že se snaží o vytvoření komplexního obrazu o dané problematice či jevu na základě sebraných dat a snaží se prokázat pravdivost počátečních hypotéz. Výzkumník se zde snaží shromáždit co nejvíce dat na dané téma a vyvodit z nich patřičné závěry a poskytnout tak přesnější pohled na věc. Mezi kvalitativní metody se řadí například zúčastněné pozorování a rozhovory, které jsou v této práci zastoupeny. Tato

metoda má svá pozitiva a negativa. Mezi pozitiva patří především sběr dat v přirozeném prostředí a možnost pozorování reakcí a okolností, které u daného jevu vznikají. Za negativum v této metodě je považována především větší časová náročnost či možnost subjektivizace výzkumníkem, což znamená, že výzkumník vnímá jev podle sebe a na základě svých pocitů, kdy může vzniknout zkreslený pohled na věc.¹¹

Rozhovor

Při výzkumu lze použít mnoho metod. Jednou z nich je rozhovor. Dotazovat se lze pomocí strukturovaného (formálního) rozhovoru. Klade důraz na důkladné formulování otázek. Data z takového rozhovoru se lépe analyzují, protože otázky se během rozhovorů neliší. Tento typ rozhovoru je vhodné použít, když není moc času se respondentovi věnovat nebo není možnost rozhovor znovu opakovat. Nevýhodou může být omezení se na nějaké téma nebo dotazování se různých respondentů na stejné otázky, kdy není brána v potaz situovanost rozhovoru.¹²

Další možností dotazování může být nestrukturovaný (neformální) rozhovor. Tato metoda spočívá v náhodném generování otázek v průběhu dotazování. Tazatel se může snažit téma rozvíjet nebo volí téma úplně jiné. Důležitým subjektem je v této metodě právě tazatel, který musí umět tento rozhovor vést a dále rozvíjet. Obtížná může být pak také analýza odpovědí, protože se jednotlivé rozhovory od sebe odlišují tím, že se otázky v jednotlivých rozhovorech mění. Tazatel musí mít hodně času na zpracování odpovědí a rozřídění informací do oblastí.¹³

Kombinací obou těchto typů je semistrukturovaný rozhovor, někdy nazývaný jako polostandardizovaný nebo polostrukturovaný. U tohoto typu jsou předpřipraveny otázky nebo alespoň náměty, na které by mohl respondent odpovědět. Tento typ rozhovoru se částečně přizpůsobuje respondentovi a je u něho předpokládáno, že se změní pořadí či dokonce znění původních otázek. Respondent má tak větší volnost.¹⁴

¹¹ Vlastní zpracování, 2018. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku dle původního zdroje: VÍŠKOVÁ, Veronika. *Kvantitativní a kvalitativní výzkum (srovnání)* [online]. 2012. [cit. 2019-02-03]. Dostupné

z: http://wiki.knihovna.cz/index.php/Kvantitativn%C3%AD_a_kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum_

¹² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd. I. Praha: Portál, 2005. s. 173-175. ISBN 80-7367-040-2.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 3. Praha: Credit, 2000. s. 85-86. ISBN 80-213-0588-6.

Pozorování

Další významnou metodou je pozorování, které má také několik druhů. Prvním typem je pozorování *podle míry účasti pozorovatele*. Jde o zúčastněné (vnitřní, participační) pozorování, kdy pozorovatel vstupuje do pozorované skupiny, je součástí aktivit a celkově života této skupiny.¹⁵ Toto pozorování je hojně využíváno při zkoumání komplexního životního stylu, tradic, zvyků například u konkrétní etnické skupiny.¹⁶ Opakem zúčastněného pozorování je pozorování nezúčastněné. V této metodě jsou minimalizovány interakce mezi výzkumníkem a pozorovanými. Pomocí nezúčastněného pozorování se obvykle zjišťuje nejčastěji chování. Měl by být udržen neutrální postoj a co největší odstup.¹⁷ Druhým typem pozorování je pozorování *podle míry standardizace*. U nestandardizovaného pozorování je dán cíl nebo předmět pozorování a další aspekty jsou řešeny průběžně a samostatně. Protikladem nestandardizovaného pozorování je standardizované, u něhož jsou jasně vytýčena kritéria, ať už se jedná o cíl, předmět, místo, čas nebo pozorované fenomény.¹⁸

Třetím druhem je pozorování *podle míry utajení pozorovatele*. Jedná se o zjevné a skryté pozorování. U zjevného pozorování dané osoby ví, že jsou pozorovány. Výhodou je možnost pořízení nějakého záznamu a nevýhodou může být zkreslení z důvodu určitého rušení pozorovaných. Opačnou formou je pozorování skryté. V tomto případě osoby neví o tom, že jsou pozorovány. Pozorování je tajné a může probíhat například přes skrytou kameru. Velkým nebezpečím u této metody je možnost prozrazení. Během výzkumu je upřednostňováno spíše pozorování zjevné, které je více etické, protože pozorované osoby jsou alespoň upozorněny na to, že je někdo pozoruje.¹⁹

Dotazník

Metoda využití dotazníku je jedna z nejpoužívanějších metod, a to zejména protože je méně časově náročná a jednoduše proveditelná. Největší pečlivost musí být věnována

¹⁵ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů: Základní metody a aplikace*. I. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 96. ISBN 978-80-247-3006-6.

¹⁶ PETRUSEK Miloslav a kol. *Velký sociologický slovník*. Karolinum, vydavatelství Univerzity Karlovy, 1996. s. 823. ISBN 80-7184-164-1 (1. svazek).

¹⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd.I. Praha: Portál, 2005. s. 203. ISBN 80-7367-040-2.

¹⁸ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů: Základní metody a aplikace*. I. Grada Publishing, 2009. s. 94-95. ISBN 978-80-247-3006-6.

¹⁹ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů: Základní metody a aplikace*. I. Grada Publishing, 2009. s. 96-97. ISBN 978-80-247-3006-6.

přípravě otázek. Dotazník nesmí být příliš dlouhý, aby dotazovaného jeho vyplňování neodradilo. Tazatel by měl vytvořit otázky, které souvisejí s tématem, zároveň by měl volit vhodná slova při formulaci otázek. Otázky by měly být na sebe navazující. Celkově by se tvůrce dotazníku měl snažit o to, aby dotazník dával smysl. V dotazníku mohou být použité uzavřené či otevřené otázky nebo také kombinace těchto variant. I když se může zdát, že dotazník je jednoduché připravit, opak je pravdou. Tvorba dotazníku vyžaduje cit, logiku a důkladnost.²⁰

3.2. Plán a průběh výzkumu

Hned na začátku byla pro výzkum vybrána italská menšina. Poté se rozhodovalo o státech, ve kterých bude tato menšina sledována. Nakonec výzkum proběhl ve dvou státech – Chorvatsko a Slovinsko, a to z toho důvodu, že jedna z členek výzkumného týmu má sestru, která delší dobu pobývala v Rijece a věděla, že se zde italská menšina vyskytuje ve velkém počtu. Terénní výzkum probíhal v letech 2017 a 2018, vždy týden v dané zemi. Před zahájením terénního výzkumu byly přečteny sekundární zdroje, týkající se italské menšiny.

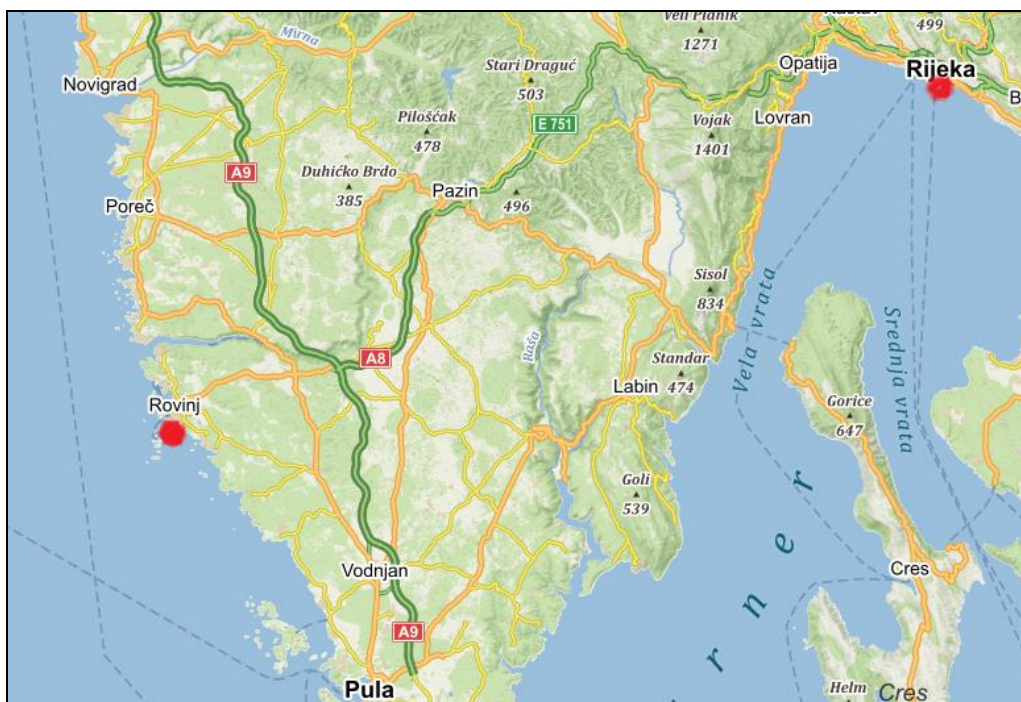
Zdůvodnění vybraných lokalit

Chorvatsko

V Chorvatsku byla navštívena dvě města – Rijeka a Rovinj. Rijeka, v italském jazyce nazývaná Fiume, je přístav, jenž se nachází na severu Chorvatska a třetí největší město v zemi, které je hojně obydleno italskou menšinou. Italská menšina se tu vyskytuje, protože Rijeka byla dříve součástí Itálie. Rovinj, italsky Rovigno je sice malé městečko, ve kterém žije okolo 14 tisíc obyvatel, ale italská menšina je zde zastoupena z 15 %. Toto město má tak jedno z největších zastoupení italské menšiny v poměru na počet obyvatel. Rijeka je rozdělena na dvě části, z nichž je jedna původně italská (Fiume) a druhá chorvatská (Sušak). Obě části jsou rozdělené řekou, která protéká městem. Fiume bylo 140 let součástí Uherského království. Město mělo důležitou strategickou pozici, neboť pro Uhry bylo jediným mezinárodním mořským přístavem – proto existovalo jako autonomní entita v

²⁰ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 3. Praha: Credit, 2000. s. 87-88. ISBN 80-213-0588-6.

rámci království. Po první světové válce a porážce Rakousko-Uherska vypukl o přístav Fiume spor mezi Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců (budoucí Jugoslávie) a Italským královstvím.²¹ Některé momenty byly pro Rijeku obzvláště dramatické. V roce 1919 vstoupil do města italský spisovatel a protofašista Gabriele D'Annunzio se svými vojáky. Založil svůj vlastní stát, čímž vznikl první fašistický stát ve světě. Město bylo rozděleno – západní část (Fiume) připadla Italskému království a východní část (Sušak) připadla Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Centrum města bylo rozštěpeno stěnou s ostnatým drátem.²²

Obrázek č. 1. Vymezení navštívených měst v Chorvatsku.
Mapový podklad: mapy.cz

²¹ Pestrá Evropa. BROŽOVÁ, E., JELÍNKOVÁ M., KOTRBATÁ M. *Italové ve Slovinsku* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: http://pestraeuropa.hks.re/2018/italove_ve_slovinsku/

²² Kolektiv autorů. *City of Rijeka Intercultural Profile* [online]. 2016 [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806a55bc>

Slovinsko

Obrázek č. 2 Vymezení navštívených měst ve Slovinsku
Mapový podklad: mapy.cz

Ve Slovinsku byla navštívena přímořská města Koper a Piran. Koper, italsky Capodistria, je přístavní město, nacházející se na pobřeží Jaderského moře. Žije zde přibližně 25 000 obyvatel, z čehož Italové představují zhruba 2 %. Město také po určitou dobu bylo součástí Benátské republiky. Druhým navštíveným městem byl Piran, který je považován za „nejitalstější“ město Slovinska. Podle sčítání občanů z roku 2018 zde žije 3 804 obyvatel, z čehož údajně podle oficiálních statistik udává italskou příslušnost až 2 000 občanů, což je více jak 50 %.²³

Výzkum na území Chorvatska v roce 2017

První stát, který byl navštíven, bylo Chorvatsko. Výzkum probíhal v prvním zářijovém týdnu roku 2017. Hned po příjezdu do Rijeki bylo výzkumníkům hostitelkou doporučeno navštívit italský konzulát, kde jim byla předána adresa na centrální budovu sídla italské komunity. Komunikace s pracovníci na italském konzulátu probíhala v angličtině. Tato adresa byla ovšem chybná a budova italské komunity se na tomto místě nenacházela. Tudíž

²³ Tamtéž.

se hned na začátku nepodařilo na první pokus najít italskou komunitu. Díky pánovi na této chybné adrese výzkumníci po ztrátě pár hodin konečně dorazili k sídlu italské komunity. Zde se výzkumníci představili a popsali účel jejich návštěvy. Hned tento den se jim věnoval jeden z respondentů – Dorian, který výzkumníkům popsal celkovou činnost v komunitě, byl velmi ochotný a provedl je po celé centrální budově, přitom popisoval činnost komunity. Toto vyprávění doplňoval různými příběhy spojené s jeho rodinou a historií v tomto městě. Výzkumníci vyprávění Doriana občasné přerušovali otázkami, ke kterým je respondent inspiroval. Tento rozhovor byl spíše neřízený, kdy mluvil hlavně respondent. Na další den byla domluvena schůzka s prezidentem italské komunity, Marinem. S tímto respondentem byl proveden semistrukturovaný rozhovor v jedné z rijeckých kaváren. Výzkumníci byli opravdu rádi, že si na ně Marin udělal čas skoro celé odpoledne, protože jak výzkumníci pochopili, je velmi pracovně vytížený. Nicméně byl velice rád, že se někdo o toto téma a o italskou minoritu zajímá. Rozhovor byl velice přátelský a uvolněný. Při rozhovoru byly použity předem připravené otázky, které se týkaly italské menšiny. Výzkumníci si vždy z daných rozhovorů dělali poznámky.

V rámci tohoto výzkumu bylo navštíveno mnoho míst a památek. V Rijece to byl například Trsat – historická část Rijecky, kde se nachází středověký hrad Trsat, odkud je výhled na celou Rijeku a také na přístav. Ten byl navštíven o něco později. Další navštíveným místem byla centrální část Rijecky, zvaná Trg Republiky Hrvatske, což je rijecké náměstí, na které hned navazuje velice rušná ulice Korzo. Součástí Korza je i městská věž s hodinami. Hlavním symbolem – dominantou města je brána s dvojhlavou orlicí na této městské věži. Orlice měla vyjadřovat samostatnost a nezávislost Rijecky.²⁴ Během války jednu hlavu orlice svrhli fašisté a druhou komunisté. Výzkumníci prošli i místní trh a prohlédli si vstupní průčelí Národního divadla Ivana pl. Zajce. Výzkumný tým měl také v plánu navštívit místní školu, ale bohužel byly zrovna prázdnin.

Po pár dnech strávených v Rijece se výzkumný tým přesunul do menšího města, které bylo více rušné, turisty vyhledávané. Šlo o město Rovinj. Jak již bylo zmíněno výše, v Rovinji žije okolo 14 tisíc obyvatel a italská menšina z toho tvoří 15 %. V tomto městě výzkumníci zpozorovali mnohem větší „poitalštění“, a to hlavně díky přítomnosti dvojjazyčných značek, které byly na každém kroku. Zde se sídlo italské unie nachází

²⁴ KOKAISL, Petr a kol. *Pestrá Evropa: Italové v Chorvatsku, Poláci v Rumunsku, Rusíni na Ukrajině, Rusíni (Lemkové) v Polsku, Rusíni v Srbsku, Ukrajinci v Rumunsku, Turci v Makedonii, Turci v Rumunsku, Krymští Tataři*. Praha: Nostalgie, 2017. s. 12. ISBN 978-80-906207-6-6.

přímo v centru města. Hlavní dominantou této unie je její knihovna, ve které se nachází přes 110 000 svazků italských knih. V budově bylo výzkumníkům umožněno nahlédnout do některých knih, prostřednictvím vytištěných materiálů byly získány cenné informace o této unii. V knihovně jsou hlavně knihy týkající se regionální historie, zabývající oblastmi Rijeky a obecně Istriie. Výzkumníci po návštěvě italské komunity prošli Staré město, také rovinjský přístav a poté okolí hlavního kostela svaté Eufemie. V průběhu celého týdne výzkumný tým prováděl pozorování. V případě této bakalářské práce byla pozorována zejména architektura, italská kuchyně a kulturní události.

Po návratu domů byly použity také různé sociální sítě. Nejvíce síť Facebook a také síť Couchsurfing. Prostřednictvím sítě Facebook výzkumníci občasně kontaktovali respondenta Marina a přes síť Couchsurfing našli další respondenty, u kterých později konverzace probíhala opět pomocí Facebooku v anglickém jazyce, a v komunikaci nenastaly žádné problémy.

Rijeka i Rovinj jsou odlišná města. Rijeka je mnohem větší, průmyslovější. Naopak Rovinj menší a více navštěvovaná turisty. Tato města mají ale jednu společnou věc – italskou menšinu, žijící v těchto oblastech v hojném počtu. Rijeka si uchovává anonymitu – obyvatelé se mezi sebou tolik neznají. V Rijece žije italská menšina hlavně z toho důvodu, že byla dříve součástí Itálie, a tak zde žilo mnoho předků. V Rovinji jsou vztahy osobnější a původ je brán stejně jako v Rijece. Vztahy mezi minoritou a majoritou jsou velice přátelské a nejsou zde žádné problémy.

Výzkum na území Slovinska

Druhým navštíveným státem bylo Slovinsko. Výzkum se konal v září roku 2018. Navštíveny byly 2 města – Koper (Capodistria) a Piran (Pirano). První část výzkumu probíhala ve městě Koper. Žije zde okolo 25000 obyvatel²⁵ a z toho Italové představují zhruba 2%.²⁶ Toto město je průmyslové, a to hlavně díky velkému přístavu, který se zde nachází. Hned po příjezdu na výzkumníky zapůsobila italská atmosféra. Mnohem více než v Chorvatsku předchozí rok. Na první pohled byl vidět italský vliv, a to zejména v architektuře, také se všude nacházely italské názvy, všechny informační tabule byly

²⁵ *Statistični podatki* [online]. 2015 [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.koper.si/sl/obcina/predstavitev/statisticni-podatki/>

²⁶ Pestrá Evropa. BROŽOVÁ, E., JELÍNKOVÁ M., KOTRBATÁ M. *Italové ve Slovinsku* [online]. [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: http://pestraeuropa.hks.re/2018/italove_ve_slovinsku

dvojjazyčné, dopravní značky taktéž. Výzkumníci si domluvili hned na začátku schůzku na italském konzulátu v Koperu. V tentýž den se výzkumníkům věnovala respondentka Marcella. Marcella je Italka, nicméně rozhovor probíhal v angličtině. Pro Marcellu měli výzkumníci předem připravené otázky, na které jim poté odpovídala. Jedinou komplikací v tomto případě bylo sklo, přes které výzkumníci s Marcellou mluvili. Po tomto rozhovoru byla na řadě návštěva centrální budovy v Koperu. První návštěva byla neúspěšná, protože zrovna všichni zaměstnanci byli zaneprázdnění a neměli na výzkumníky čas. Byla ale domluvena schůzka na další den, která se již uskutečnila. Čas si udělal prezident italské komunity ve Slovinsku Andrea. S Andreem výzkumníci vedli semistandardizovaný rozhovor. Během toho si výzkumníci dělali také poznámky. Po dokončení rozhovoru se výzkumníci vydali na průzkum města. Prošli historické centrum a neminuli univerzitu, která byla bohužel zavřená.

Výzkum se přesunul do druhého města – Piran. Podle sčítání z roku 2018 ve městě žije 3804 obyvatel, z čehož údajně podle oficiálních statistik udává italskou příslušnost až 2000 občanů, což je více jak 50 %.²⁷ V Pirani výzkumný tým nejvíce překvapila událost „Pomorski krst“, která tam zrovna probíhala. Celá tato třídní událost byla dvojjazyčná, tedy ve slovinštině a poté překládána moderátorem do italštiny. I v Pirani byl hned poznat italský vliv, ať už v architektuře nebo opět na dvojjazyčných značkách a italštinu bylo slyšet na každém kroku. Opět bylo prováděno během celého týdne pozorování, kdy byla sledována zejména architektura a kulturní událost Pomorski krst, kterou mohl výzkumný tým zažít.

V obou těchto městech je silný italský vliv. Minorita má velkou podporu ze strany státu ve slovinské ústavě, kde je italština uzákoněna a majorita v těchto místech musí být schopna komunikovat italsky. Právě díky podpoře státu může italská minorita dodržovat své kulturní tradice a používat jazyk.²⁸

²⁷ Pestrá Evropa. BROŽOVÁ, E., JELÍNKOVÁ M., KOTRBATÁ M. *Italové ve Slovinsku* [online]. [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: http://pestraevropa.hks.re/2018/italove_ve_slovinsku

²⁸ Tamtéž.

3.3. Údaje o respondentech

Vzhledem k ochraně získaných respondentů se vycházelo z pravidel Etického kodexu České asociace pro sociální antropologii²⁹ a ze zákona č. 101/2000 Sb., který se zabývá ochranou osobních údajů.³⁰ U všech respondentů je proto uvedeno pouze jejich křestní jméno dle jejich přání a dle jejich souhlasu.

Následující tabulka č.1 obsahuje základní informace o respondentech, jejichž výpovědi byly využity v této práci, včetně techniky způsobu kontaktování.

Tabulka č. 1 - Údaje o respondentech

Jméno	Pohlaví	Národnost	Bydliště	Způsob kontaktování	Kontaktování
Marin	Muž	Italská	Rijeka	Rozhovor	září 2017
Dorian	Muž	Italská	Rijeka	Rozhovor	září 2017
Lea	Žena	Italská	Rijeka	Couchsurfing, facebook	duben 2018
Marcella	Žena	Italská	Koper	Rozhovor	září 2019
Andrea	Muž	Italská	Koper	Rozhovor	září 2019
Sonia	Žena	Italská	Koper	internations.org	listopad 2018
Paulo	Muž	Italská	Rovinj	Facebook	listopad 2018
Debora	Žena	Italská	Rijeka	Facebook	listopad 2018
Andreja	Žena	Italská	Koper	Couchsurfing	leden 2019
Erik	Muž	Italská	Pirano	Couchsurfing	únor 2019
Nicola	Muž	Italská	Pirano	Couchsurfing	únor 2019

²⁹ Etický kodex a etické směrnice. Hospodářská a kulturní studia (HKS). [online]. [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=eticky_kodex

³⁰ Zákon o ochraně osobních údajů (Zákon č. 100/2000 Sb.) Portál veřejné správy [online]. [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=101~2F2000&rpp=15#seznam>

4. Teoretická část

4.1. Vymezení pojmů

Na začátku této práce bylo nutné definovat určité pojmy, které s tématem *Kulturní specifika italské menšiny žijící na území Chorvatska a Slovinska* souvisí. Je důležité vysvětlení toho, co znamená etnicita a etnikum. S těmito pojmy souvisejí další koncepty, jako je národ a národnost. Neméně důležité je přiblížení toho, co je majorita a minorita. Následně je vysvětlen pojem kultura a s tím související druhy kultury. Na konci teoretické části jsou zmíněny prvky, které přispívají/jsou proti asimilaci Italů jak v Chorvatsku, tak i ve Slovinsku.

4.1.1. *Etnikum a etnicita, národ a národnost*

Jedním z hlavních pojmů souvisejících s tímto tématem je pojem **etnikum**. Velký sociologický slovník definuje slovo etnikum jako kulturně definovanou nebo kulturně diferenciovanou skupinu lidí. Etnikum je často ztotožňováno se slovy jako národ, národnost nebo národnostní menšina. Etnikum ale nelze ztotožňovat s národem či národností, i když může nastat případ, kdy všichni příslušníci jednoho etnika jsou zároveň i příslušníky jednoho národa a národnosti. Další definicí podle Velkého sociologického slovníku je, že etnikum je souhrn lidí se společnou etnicitou, etnicitou, která je odlišná od jiných lidí.³¹

Jan Jandourek v Sociologickém slovníku³² popisuje etnikum jako skupinu jedinců, kteří se od jiných skupin odlišují svou etnicitou neboli souhrnem faktorů kulturních, rasových, teritoriálních a jazykových, svou historií, sebepojetím, vědomím společného původu a také tím, že jsou etnický odlišně vnímáni druhými.

Výše již bylo často zmiňováno slovo **etnicita**. Pojem etnicita podle A. Giddense označuje kulturní praktiky a názory určité skupiny lidí, kteří ji odlišují od ostatních. Příslušníci takové skupiny se považují za kulturně rozdílné od jiných skupin ve společnosti a ta je tak rovněž vnímá. Existuje řada charakteristik, jimiž se etnické skupiny mohou vzájemně

³¹ PETRUSEK Miloslav a kol. *Velký sociologický slovník*. Karolinum, vydavatelství Univerzity Karlovy, 1996. s. 277. ISBN 80-7184-164-1 (1. svazek).

³² JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. s. 76. ISBN 80-7178-535-0.

odlišovat; nejčastěji však jde o jazyk, dějiny, původ, náboženství, styl oblékání nebo zdobení.³³

T. H. Eriksen ve své knize píše, že etnicita je hlavním tématem již koncem šedesátých let. I dnes je hlavním objektem výzkumů. Glazer a Moynihan tvrdí, že „eticita“ je nový termín a poprvé se objevuje až v roce 1972. Nicméně první použití tohoto termínu je přisuzováno americkému sociologovi Davidu Riesmanovi v roce 1953. Slovo „etnický“ je mnohem starší. Například v angličtině je etnicita používána od poloviny 14. až do poloviny 19. století, kdy celkový význam etnicity směřoval spíše k „rasovým“ charakteristikám. V USA se pojem „ethnics“ v období druhé světové války spojil s méněcennými skupinami, Židy nebo Italy. Zmiňuje zde, že etnicita si v běžné řeči zachovává význam spojený s „problémy menšin“ či „rasových vztahů“. Celkově se ale všechny pojetí shodují, že etnicita je spojena s klasifikací lidí a skupinovými vztahy. Etnicita je srovnávána s „rasou“. Slovo rasa se v dnešní době moderní genetiky spíše vyhýbá, protože neustále dochází ke křížení lidí a tím pádem nelze hovořit o pevných hranicích mezi rasami. Také dědění neprobíhá po jasných liniích. Většina autorů tvrdí, že by se rasa a etnicita měly oddělovat. Například Michael Banton odkazuje hlavně na negativní kategorizaci rasy, a naopak etnicita se týká pozitivní skupinové identifikace. Etnicita souvisí s tím, kdo jsme „my“ a rasa spíše s tím, kdo jsou „oni“. Etnicita ovšem může existovat i bez doprovodných představ o rase. V USA tak Evropané udržují etnickou (národnostní) identitu jako např. Němci, Italové a není to předpoklad genetického determinismu.³⁴

V souvislosti s etnicitou se také pojí termín **národnost**. Pojem národ má dlouholetou historii. Nacionalista věří, že politické hranice se mají překrývat s hranicemi kultury. Etnicita je také spojována se vztahy mezi skupinami, jejichž členové se považují za odlišné od členů ostatních skupin, přičemž je časté, že tyto skupiny zároveň zaujímají odlišné pozice v sociální hierarchii dané společnosti. Z tohoto důvodu je nutné od sebe odlišit etnicitu a sociální třídu. Sociální třída byla definována například Maxem Weber nebo Karlem Marxem, z čehož se tyto definice navzájem kombinují. Je zde vysoká pravděpodobnost, že osoby příslušející ke specifické etnické skupině zároveň patří k určité

³³ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Nakladatelství Polity Press, 1997. s. 145. ISBN 80-7203-124-4.

³⁴ ERIKSEN, T. H. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. s. 21-26. ISBN 978-80-7419-053-7.

sociální třídě. Oba dva faktory, ať už etnicita nebo sociální třída, mohou být kritériem společenského postavení.³⁵

Výše již byl zmíněn pojem **národ**. O národu existuje velké množství definic. L. Šatava zmiňuje názor Baumana, který říká, že národ, imaginární komunita, jakožto entita existuje jen potud, pokud se jeho příslušníci duševně i citově „identifikují“ (mají s ním duševní sounáležitost) a s většinou, se kterou nikdy nepřijdou ani do styku.³⁶ Existují dva možné pohledy na národ. První – primordalistický (sociobiologický a také odvěký), který v běžné každodenní praxi vykazuje emocionální pouta a odlišuje lidi na základě primárních znaků, jako jsou jazyk, teritorium nebo náboženství. Druhý pohled – konstruktivistický, který pracuje s myšlenkou, že současná forma etnického vědomí vznikla nedávno, a to před 200 lety. Konstruktivistický přístup je spíše politický.³⁷

M. Hroch ve své knize *Národy nejsou jen dílem náhody* zmiňuje, že pojem národ už od 18. století znamenal všechny obyvatele, žijící pod vládou stejného panovníka a tím pádem se řídí stejnými zákony. Zmiňuje i A. Komenského, který definoval národ jako soubor lidí, kteří žijí na společném území, mají společné dějiny, společný jazyk a jsou spjati láskou ke společné vlasti.³⁸

4.1.2. Minorita a majorita

Minoritu neboli menšinu T.H. Eriksen³⁹ popisuje jako skupinu, která je početně menší oproti celkové populaci, nemá politickou dominanci a je brána tedy jako etnická skupina. O menšině je možné mluvit pouze ve vztahu k většině – majoritě. Hlavním prvkem mezi těmito termíny je státní hranice, kdy vztah mezi majoritou a minoritou se mění v závislosti na státních hranicích. Kdyby menšina vytvořila vlastní stát, v tomto státě by se stala většinou a mohly by vznikat nové a nové menšiny. Můžou existovat skupiny, které v některých státech představují menšiny, ale někde jinde mohou tvořit většinu. Například u

³⁵ ERIKSEN, T. H. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. s. 28-30. ISBN 978-80-7419-053-7.

³⁶ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 23. ISBN 978-80-86429-83-0.

³⁷ Tamtéž. s. 21-22

³⁸ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 16. ISBN 978-80-7419-010-0.

³⁹ ERIKSEN, T. H. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. s. 199-200. ISBN 978-80-7419-053-7.

imigrantů, kteří jsou ve své rodné zemi bráni jako většina, tvoří v hostitelské zemi menšinu.

V souvislosti s těmito termíny existují strategie, které mohou nastat u menšin. První z nich je asimilace. Kdy se postupně minoritní obyvatelstvo přizpůsobuje majoritnímu, až s ním splyne úplně. Nevýhodou této strategie může být, že menšinové tradice jsou brány jako bezcenné a také, že asimilace vede k zániku menšin. Dalším typem strategie je segregace. Znamená to vyloučení/vyčlenění minority od majority. Obhajobou segregace je časté „míchání“ kultur a „ras“. Třetí strategií je integrace, kdy se minorita začleňuje do majority, ale i přesto si zachovává svou identitu a etnické hranice.

Antonija Petričušić⁴⁰ zmiňuje k definici minority, že minorita je v dnešní době často nahrazována slovem komunita nebo sociální skupina. Zmiňuje také nutnost ochrany jednotlivých menšin státem. Uznávání menšin v rámci států je předpokladem jejich práv. Uvádí, že menšina je skupina s jazykovým, etnickým nebo kulturním původem, kterou se odlišují od většiny.

4.1.3. Kultura

Termín kultura existuje již od antického starověku. Byl vytvořen z latinského slova „colo“, respektive „colere“ a byl spojován s obděláváním zemědělské půdy. M.T. Cicero nazval filozofii kulturou ducha a položil tím základ kultury jako lidského vzdělávání. Během středověku byla kultura spíše, než se vzděláním spojována s náboženstvím a uctíváním někoho. Až v době renesance a humanismu získává kultura význam, jaký má nyní. Kultura má spíše pozitivní charakter, kdy si člověk obohacuje své schopnosti a dovednosti. V době osvícenství stojí kultura jako protiklad přírody.

Kultura je spjatá s dalším velice významným anglickým autorem E.B. Tylorem⁴¹, který z kultury udělal globální a moderní pojem. Ten řekl: „Kultura nebo civilizace je komplexní celek, který zahrnuje poznání, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti.“ Tím pádem kultura je všechno kolem nás a je to, dá se říci „způsob života“. Tento termín se díky E.B. Tylorovi začal používat k odlišení člověka od zvířete. Kultura zahrnuje všechny

⁴⁰ PETRIČUŠIĆ, Antonija. *The right of Minorities in International Law*. 2005. s. 48-49. UDC 342.7-054.57.

⁴¹ SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha. 2002. s. 14. ISBN 80-7178-929-1.

mechanismy, díky nimž se lidé adaptují. S kulturou je spojen také pojem endokulturace, což znamená předávání prvků od starší generace mladší generaci. Je to tedy kolektivní výsledek lidské činnosti.⁴² V roce 1952 se pokusili dva antropologové – A. L. Kroeber a C. K. M. Kluckhohn vymezit a sjednotit velké množství definic kultury. Došli k závěru: „Kultura je produkt, je historická, zahrnuje ideje, vzory a hodnoty, je selektivní, lze se jí naučit, je založena na symbolech a abstrahována z chování a produktů chování.“⁴³

Další specifický názor zastávají sociobiologové, kteří tvrdí, že ve všem hrají roli geny a vše je geneticky podmíněno, tím pádem i chování je dědičné. Vůči sociobiologům byly vytvořeny určité kritiky, které upozorňovaly především na tendenci ignorace učení a kultury. Kritizují, že sociobiologové byli zavázáni spíše k formě genetického determinismu a nebrali vůbec v úvahu odlišnou kulturu.⁴⁴

Kulturu lze rozlišit na hmotnou (materiální) a nehmotnou (duchovní). Mezi hmotnou řadíme vše, co vytvořil člověk. Například různé stavby, parky, zahrady, knihy, muzea, galerie, oděvy (např. kroje, uniformy) nebo předměty, které lidé používají každodenně. Ty se v průběhu let mění a modernizují. Do nehmotné, tedy té duchovní řadíme například jazyk, písmo, náboženství, lidové zvyky a tradice nebo hudební a taneční projevy.⁴⁵

4.2. Prvky působící na asimilaci a proti asimilaci

V Chorvatsku existuje Rada pro národnostní menšiny RCH, která financuje veškerou činnost jednotlivých menšin a zároveň ji bedlivě sleduje. Některé menšiny nečerpají finance jen z RCH, ale také z různých fondů či rozpočtů svých mateřských států na základě bilaterálních smluv o ochraně práv národnostních menšin. V navštívené Rijece italské vydavatelství Edit dostalo v roce 2015 z rozpočtu RCH pět milionů dvě stě tisíc kun (čtvrtina celkového finančního plánu firmy). Převážnou část finančních prostředků získává na projekty, které kandiduje na fondy italské vlády. Italská menšina má tedy podporu jak od mateřských států, tak i od hostitelských, a to může být důležitým prvkem, přispívajícím

⁴² PETRUSEK, Miloslav a kol. *Velký sociologický slovník*. Karolinum, vydavatelství Univerzity Karlovy, 1996. s. 278. ISBN 80-7184-164-1 (1. svazek).

⁴³ MALINA, Jaroslav a kol. *Antropologický slovník*. Akademické nakladatelství CERM v Brně, 2009. s. 225. ISBN 978-80-7204-560-0.

⁴⁴ Stanford Encyclopedia of Philosophy: *Sociobiology* [online]. 2018 [cit. 2018-12-03]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/sociobiology/>

⁴⁵ Artslexikon: *Kultura (culture)* [online]. [cit. 2018-14-03]. Dostupné z: <http://www.artslexikon.cz/index.php?title=Kultura>

k asimilaci. Italové v Rijece vydávají svůj vlastní časopis La Voce del Popolo, který podporuje italskou menšinu nejen v Rijece. Čtou ho i italští turisté, navštěvující Rijeku.⁴⁶ K asimilaci dále přispívá také divadlo v Rijece, ve kterém hrají jak chorvatští činoherci, tak italští. V chorvatském městě Rovinj je Centrum pro výzkum historie. Je to jedna z institucí italského národního společenství, která již více než 50 let působí v oblasti výzkumu, vyplňuje mezery a rozdíly v oblasti historiografie a také sociologii. Byla vytvořena s cílem zahájit proces objasnění dějin Istrie. Za více než 45 let činnosti instituce vydala 270 svazků a všechny jsou napsané v italštině. Realizace tohoto všeho byla a zároveň i je možná díky spolupráci a podpoře mateřské země – Itálie.⁴⁷

Ve Slovinsku italské národní společenství také založilo Italskou unii. Hlavní sídlo je ve městě Koperu. Tato komunita dále spravuje čtyři menší místní komunity, které jsou financovány z vlastních činností a zdrojů a nacházejí se ve městech Koper, Piran, Izola a Ankaran.⁴⁸ Na území Slovinska existuje i mnoho institucí působících v italštině. Od mateřských škol až po vysoké. Při vydávání novin a časopisů spolupracují s rijeckým vydavatelstvím Edit. V Koperu je pravidelné rozhlasové vysílání a jsou zde vysílány televizní programy v italštině. Programy národních komunit jsou také spolufinancovány státem, v tomto případě Úřadem vlády Slovinské republiky pro národnosti.⁴⁹ Slovinská ústava nařizuje slovinským občanům, kteří žijí na pobřeží, umět se dorozumívat italským jazykem. Italština je tak povinná i pro zaměstnance veřejné správy, jako například pro úředníky, hasiče, doktory, policii a podobně. Což může být bráno také jako prvek podporující asimilaci, ale zároveň to může být pro někoho problém při získání práce z důvodu neznalosti jazyka.

⁴⁶ Národnostní menšiny v Chorvatsku a jejich tištěné informační prostředky. *Jednota: Novinově vydavatelská instituce* [online]. [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://www.jednota.hr/index.php/cz/jednota-clanci/item/3833-narodnostni-mensiny-v-chorvatsku-a-jejich-tistene-informacni-prostredky>

⁴⁷ *Centar za povijesna istraživanja Rovinj Središće za zgodovinska raziskovanja Rovinj: Cosa è il CRS?* [online]. [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.crsrv.org/cosa-e-il-centro/>

⁴⁸ *Pestrá Evropa: Italové ve Slovinsku* [online]. [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: http://pestraevropa.hks.re/2018/italove_ve_slovinsku/

⁴⁹ *Republika Slovenija: Urad za narodnosti* [online]. [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: http://www.un.gov.si/si/manjsine/italijanska_narodna_skupnost/vzgojno_izobrazevalna_kulturna_in_informativna_dejavnost/

5. Vlastní práce

5.1. Historie

5.1.1. Historie Chorvatska a italské minority

Pravěk a antika

Chorvatské osídlování začalo přibližně před 100 000 lety. Na počátku 20. století byly nalezeny pozůstatky z tohoto období. Právě tyto pozůstatky byly nalezeny poblíž Rijeky. Šlo o lidské ostatky a nástroje.⁵⁰ Jako první kmen přišli na území dnešního Chorvatska Ilyrové. Osídlili oblast dnešní Istrie, ale také vnitrozemí, konkrétně oblast Slavonie. Některé ilyrské názvy se nám dochovali dodnes. Je tomu například u Istrie, kde sídlil kmen Istrů nebo v Dalmácii je to kmen Dalmátů. Na začátku 4. století př.n.l. začalo Chorvatsko čelit nájezdům Keltů, z těchto dob se zachovalo také mnoho názvů. Keltské obyvatelstvo se pravděpodobně smísilo s ilyrskými kmeny.⁵¹

Ilyrové začali čelit nátlaku řeckých kolonizátorů, později také římských kolonizátorů, kteří se je snažili vytlačovat. Římané nechali Ilyrům velkou autonomii, ale postupně začali zavádět svůj hospodářský systém, zakládali vojenské tábory a položili základní kámen pro systém silnic, který se zachoval dodnes. Poté se Řím rozhodl zaútočit na kmen Ilyrů pomocí vojenských sil. V roce 77 př.n.l. vlastnili Římané Dalmátské pobřeží, později dobyli i vnitrozemí Chorvatska. Římané zde panovali přibližně po dobu 500 let. Do dnešní doby se zachovala města, která byla vystavena v italském stylu.⁵²

Středověk

První slovanské kmeny dorazily do oblasti, která je dnešním Chorvatskem přibližně v 6. a 7. století, při velkých kmenových migracích. Mezi těmito kmeny byli i Chorvaté (Hrvaté), kteří obývali poměrně široké území, ale byli etnicky nejkoncentrovanější. Na přelomu 8. a

⁵⁰ *Dějiny a historie Chorvatska*. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <http://zeme.minutex.cz/chorvatsko/dejiny-historie/>

⁵¹ PERENČEVIĆ, Milan a Jan Rychlík. *Dějiny států: Chorvatsko*. Lidové noviny, 2011. s. 12. ISBN 978-80-7106-885-3.

⁵² PERENČEVIĆ, Milan a Jan Rychlík. *Dějiny států: Chorvatsko*. Lidové noviny, 2011. s. 15. ISBN 978-80-7106-885-3.

9. století se snažila získat území dnešního Chorvatska francká vláda, která převzala moc nad 2 knížectvími – Dalmátským knížectvím a Panonnským knížectvím. Pannonské knížectví na konci 9. století bylo pod nadvládou Maďarů a moc na jihu převzala dynastie Trpimirović. Z této dynastie pochází významný kníže Tomislav, který se zasloužil o rozšíření Chorvatska do Pannonského knížectví a v roce 925 byl korunován na prvního chorvatského krále.⁵³

Chorvatsko ve spojení s Maďarskem

Po smrti posledního člena dynastie Trpimirović došlo k bitvě o trůn, ta skončila volbou krále Kolomana Uherského z dynastie Arpádovců. Byla také uzavřena smlouva o personální unii s uherským královstvím, která trvala do roku 1918. V rámci nové státní unie si Chorvatsko zachovalo územní celistvost až do panování Bela IV. Současně Benátčané dobyli velkou část Dalmácie a území u řek Vrbas a Sana, které patřily Bosně. Po vyhnutí dynastie Arpádovců následovala válka. Benátčané dobyli zbývající chorvatská města v Dalmácii, zatímco bosenští vládci převzali zbytek jižního Chorvatska. V roce 1309 se území dnešního Chorvatska dostalo pod vládu Karla I. Roberta. Jeho syn Louis I. získal zpátky území, které bylo okupované Bosnou i Benátčany. Během panování Louisova dědice na přelomu 14. století se vyvinula válka, které využily Bosna a Benátská republika a rozšířily své území, jež předtím získal Louis I. Benátská republika neustále ovládala území Chorvatska až do 18. století. Díky neustálému nátlaku Benátčanů se v oblastech Dalmácie a Istriie usídlilo velké množství Italů.⁵⁴

Období 1. světové války

Po první světové válce bylo Itálii na základě Londýnského paktu, který byl tajně podepsán roku 1915, přislíbeno území Istriie a Dalmácie. Tento pakt byl uzavřen mezi Itálií, Velkou Británií, Francií a Ruskem, připojili se i Spojené státy. Ty státy tvořily koalici zvanou Dohoda. O pár let později se v italském parlamentu začala vytvářet skupina, jež se zajímala o spolupráci s jugoslávským výborem, kde následně roku 1918 byly dohodou v Londýně uzavřeny budoucí vztahy mezi Itálií a Jugoslávci. Tato dohoda se nazývala Římský pakt a

⁵³ *Croatia: History* [online]. The Miroslav Krleža Institute of Lexicography [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <http://croatia.eu/article.php?lang=2&id=21>

⁵⁴ Tamtéž.

měla zajišťovat etnickým menšinám, žijícím na území jiného státu, právo na vlastní jazyk nebo kulturu. V roce 1919 na mírové konferenci v Paříži si Itálie činí nárok i na Rijeku, ve které žije početné italské obyvatelstvo. Tímto krokem si Italové ztížili pozici, jelikož Woodrow Wilson, americký prezident a odpůrce všech tajných dohod, tedy i té Londýnské z roku 1915, začal dohodu prozkoumávat a dospěl k závěru, že je sice podepsána určitými osobnostmi politického života, nicméně není podepsána samotnou vládou Itálie. Následně tedy byla Istrie rozdělena podle Wilsonovy linie mezi Itálii a formující se království Srbů, Chorvatů a Slovinců.⁵⁵

Vývoj Istrie do 18. století

Přibližně do roku 789 byla Istrie pod vládou byzantského biskupství, poté spadalo pod franskou svrchnost. Istrie neustále čelila nájezdům různých kmenů a vlivů. Byli to například Římané, Habsburkové, Benátčané a také Slované. V roce 843 připadá západní část Istrie Italskému království.⁵⁶ Istrie byla také připojena chvíli k Bavorsku, a to Otou I., který se v roce 962 stal císařem. Přibližně o 20 let později připojí Istrii pod vládu korutanského vévody. Istrie byla také součástí aquilejského patriarchátu. Aquilea bylo římské město, kde vládl patriarcha. Patriarcha si přivlastňoval moc nad vedením církve jak v Benátkách a Istrii, tak i v dalmatských městech. Istrie také čelila útokům Hunů, kteří město Aquilea kompletně zničili. Na Istrii také zaútočili Langobardi přibližně v druhé polovině 6. století, a to způsobilo, že tehdejší patriarcha Paulinius přenesl sídlo do města Grada (dnes v Itálii), které bylo špatně dostupné a těžko kontrolovatelné papežem. V 7. století došlo k rozdělení patriarchátu, protože kromě patriarchy, který sídlil ve městě Grada, byl také zvolen původní patriarcha v Aquileji. Vztahy mezi nimi nebyly příliš přátelské.⁵⁷ V roce 1382 z obav před Benátskou republikou přijímá Terst habsburskou svrchovanost a tím pádem je eliminován vliv aquilejských patriarchů. V roce 1471 koupí

⁵⁵ Vlastní zpracování, 2018. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku dle původního zdroje: ŠESTÁK, Jan. *Istrie jako transhraniční region, historie a současnost*. Bakalářská práce. 2011. [cit. 2019-02-19]. Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3314/1/Istrie%20jako%20transhranicni%20region,%20historie%20a%20soucasnost.pdf>

⁵⁶ ŠESTÁK, Jan. *Istrie jako transhraniční region, historie a současnost*. Bakalářská práce. 2011. [cit. 2019-02-19]. Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3314/1/Istrie%20jako%20transhranicni%20region,%20historie%20a%20soucasnost.pdf>

⁵⁷ PERENČEVIĆ, Milan a Jan Rychlík. *Dějiny států: Chorvatsko*. Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7106-885-3. s. 22

Rijeku habsburský císař Fridrich III. Tím začínají boje mezi Habsburky a Benátčany. Tento stav je tu až do 18. století.

Vývoj Istrie od 18. století

Do habsburského a benátského vlivu se přidává ještě vliv Francie. V roce 1796 se rozpoutá v severní Itálii válečná třenice mezi Francií a Rakouskem. Francouzské vojsko vstupuje do Terstu téhož roku. Benátky se snaží nabídnout Francii svá území na Istrii za oblasti na levém břehu řeky Pád. Napoleon to odmítá a vyhláší Benátkám válku. Dóže Ludovico Manin se snaží zachránit Benátky před zkázou a chce nabídnout istrijské državy k odkoupení rakouským Habsburkům. V roce 1797 je uzavřen v Campo Formio mír a Benátská republika byla rozdělena mezi Habsburky a Francouze. O pár let později dochází k podepsání Schönbrunnského míru. Rakousko tím přijde o istrijské části. Vznikají tzv. „Ilyrské provincie“, během tohoto vzniku dochází na území Istrie k prvnímu spojení Slovinců, Chorvatů a Srbů, jakožto jednoho etnika, které je založené na slovanských základech.⁵⁸

Za nejhorší období mohou Italové obývající Istrii považovat dobu po 2. světové válce, a to kvůli komunistické orientaci Chorvatska a celé Jugoslávie. Vystěhovalci po sobě zanechali ve svých domácnostech velké množství cenností a vybavení. Po válce se tyto opuštěné domy rozdělovaly mezi chudé obyvatelstvo a obyvatelstvo bez domova, a tak většina lidí bydlela v plně vybavených domech. Jeden našich respondentů Dorian vyprávěl příběh o paní, která byla velice chudá a pocházela z venkova. Do Rijeky se nastěhovala právě v době, kdy většina Italů utíkala do Itálie. Po zakoupení domu, ze kterého utekla italská rodina, jí zůstal velice drahý nábytek a všechno vybavení po minulé rodině.⁵⁹

Dále také Dorian zmiňuje, že tato doba byla velice složitá pro jeho babičku, která chtěla odejít se svými rodiči do Itálie, ale nebyla plnoletá, a proto zde musela zůstat.⁶⁰

⁵⁸ ŠESTÁK, Jan. *Istrie jako transhraniční region, historie a současnost*. Bakalářská práce. 2011. [cit. 2019-02-19]. Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3314/1/Istrie%20jako%20transhranicni%20region,%20historie%20a%20soucasnost.pdf>

⁵⁹ Rozhovor s r. Dorianem, září 2017

⁶⁰ Vlastní zpracování, 2017. viz. KOKAISL, P. a kol. *Pestrá Evropa: Italové v Chorvatsku, Poláci v Rumunsku, Rusíni na Ukrajině, Rusíni (Lemkové) v Polsku, Rusíni v Srbsku, Ukrajinci v Rumunsku, Turci v Makedonii, Turci v Rumunsku, Krymští Tataři*. Praha: Nostalgie, 2017. 90 s. ISBN 978-80-906207-6-6.

5.1.2. *Historie Slovinska a italské minority*

První zmínky

Nejstarší záznam lidského osídlení byl objeven v Hellsově jeskyni poblíž města Orehek. Byly nalezeny dva kamenné nástroje, které byly staré přibližně 250 000 let. Slovinsko bylo osídleno kmeny Ilyrů a Keltů jako tomu bylo u Chorvatska. Dále zde sídlili Řekové a Římané. Ti sem přišli v 1. století př.n.l., a tak se Slovinsko stalo součástí římské říše. Slovinci, jakožto jižní slovanský kmen, osídlili území Slovinska v 6. století. V 7. století tvořili stát známý jako Samu, který byl spojený s Avary. Ti tento stát ovládali, dokud nebyli v 8. století poraženi. V 9. století byli začleněni do francké říše. Od 9. století byl tento region nejprve vévodstvím Friuli a později patriarchátem Aquileia. Po rozpuštění patriarchálního státu v roce 1420 byl celý region zařazen do Benátské republiky. Benátské úřady daly místním Slovincům plnou vnitřní autonomii pod podmínkou, že budou sloužit jako pohraniční strážce proti sousední habsburské říši. Místní autonomie se uplatňovala v malých venkovských obcích (sosednje), které byly organizovány do dvou velkých komunit (banke). Tyto samosprávné obvody měly plnou pravomoc v daňových, legislativních a soudních záležitostech v příslušných oblastech.⁶¹

Období Napoleona (Francie) a Rakouska

V roce 1797 byla většina Benátské republiky připojena k habsburské říši. Habsburské úřady zrušily starodávné výsady místních slovinských obyvatel. V roce 1805 byla tato oblast pod nadvládou Napoleona, který výsady neobnovil.⁶²

Napoleon se rozhodl vytvořit na území Slovinska, Chorvatska a italského Terstu ilyrijské provincie. Ty ovšem existovaly jen krátce.⁶³ V roce 1813 se region znovu dostal pod habsburskou oblast a v roce 1815 byl zařazen do rakouské správní jednotky Lombardie-Benátsko. A tím byla obnovena rakouská nadvláda. Většina reforem zavedených francouzskými orgány – Napoleonem byla zachována.

⁶¹ *SloveniaEstates: A History of Slovenia* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: www.sloveniaestates.com/life-in-slovenia/slovenia-s-history

⁶² *Washie: Venetian Slovenia* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.washie.com/venetian-slovenia/>

⁶³ *Historie Slovinska* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <https://www.mundo.cz/slovinsko/historie>

Období od roku 1861

V roce 1866 se region stal součástí referenda v Itálii. Kolem roku 1880 měli Slovinci poměrně pevné základy politického a ekonomického systému v rakouských správních celcích. Větší politické a národní povědomí Slovinců a ekonomická síla vytvořila fenomén, který rozrušil italské obyvatelstvo. To donutilo Italy do politické národní obrany, která byla pro toto období typická. To také přispělo k napjatosti vztahů mezi oběma stranami.⁶⁴

Období Jugoslávie

V roce 1918 vzniklo Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Toto království se v roce 1929 stalo Jugoslávií. Postupně začal dobývat Jugoslávii Hitler, kterému se to v roce 1941 povedlo. Území Slovinska si rozdělilo Německo, část získala Itálie – Mussolini a také část připadla ustašovskému Chorvatsku. Během Mussoliniho vlády bylo zakázáno používání slovinského jazyka a jeho vyučování ve školách, stejně jako docházelo k přejmenování ulic do italštiny a přivádění italských osadníků.⁶⁵ Dominantní postavou v odboji byl Josip Broz Tito.⁶⁶ Tomu se povedlo shromáždit 800 000 lidí. J. B. Tito nechtěl vyhrát jen ve válce, ale chtěl se prosadit i v poválečné době. Partyzánské jednotky se tak staly základem jugoslávské armády.⁶⁷ Po druhé světové válce se Slovinsko stalo opět součástí znovu obnovené Jugoslávie. V roce 1955 oblast Terstu připadla Itálii, Istrie připadla Chorvatsku a Slovinsko získalo kus pobřeží. V 80. letech vypukla na území Slovinska hospodářská krize, která vedla ke konfliktům mezi jednotlivými zeměmi Jugoslávie. V roce 1990 byly první volby, ve kterých vyhrála nezávislost. V roce 1991 tedy Slovinsko vyhlásilo nezávislost a opustilo tak Jugoslávii.⁶⁸

⁶⁴ *SLOVENE-ITALIAN RELATIONS 1880-1956: REPORT OF THE SLOVENE-ITALIAN HISTORICAL AND CULTURAL COMMISSION* [online]. 25. 7. 2000, [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/1302/Porocilo_mesane_zgodovinske_komisije_RS-FJK_1880-1956_ang.pdf

⁶⁵ MCKELVIE, Robin a Jenny MCKELVIE. *Slovenia: The bradt travel guide*. I. USA: The Globe Pequot Press, 2005. s. 159. ISBN 1 84162 119 6.

⁶⁶ *Historie Slovinska* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <https://www.mundo.cz/slovinsko/historie>

⁶⁷ *Totalita: Josip Broz TITO* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_titoj.php

⁶⁸ *Historie Slovinska* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <https://www.mundo.cz/slovinsko/historie>

5.2. Italský vliv v architektuře

Vzhledem k historii, kterou si oba tyto státy prošly, je italský vliv markantní, zejména v oblastech, kde italské obyvatelstvo žilo, nebo stále žije. Když výzkumný tým dorazil, do již výše zmiňovaných chorvatských, nebo do slovinských měst, na každém kroku mohl spatřit italský styl architektury. Italská architektura je stará téměř 3000 let a je ovlivněna různými obdobími a zeměmi. Římské budovy jsou ovlivněny starověkým Řeckem. V pozdějších letech působil na budovy vliv byzantské říše a také osmanské. Architekturu také ovlivnilo baroko. Pro italskou architekturu jsou charakteristické kopule, které se nejvíce rozvíjeli v byzantském umění. Typickými prvky italské architektury jsou atributy evangelistů. Nejčastěji mohl výzkumný tým spatřit atribut lva, který patří svatému Markovi. Interiéry budov, které jsou Itálií ovlivněny, jsou dekorovány z istrijského mramoru.⁶⁹ Tento mramor se těžil například u navštíveného městečka Rovinj. V dnešní době se na Istrii nachází mnoho opuštěných kamenolomů, kde se tento mramor těžil.⁷⁰ Na téměř každé budově bylo nespočet sloupů, které se odlišovaly odlišným vzhledem hlavic. U většiny budov mohli výzkumníci spatřit členitá okna, nad nimiž jsou ozdobné římsy. U reprezentačních domů jako je například budova italské komunity v Rijece nebo městské radnice v Koperu, jsou zdi tvořeny tzv. Rustikou. Jde o kvádrové zdivo, které zdůrazňuje spáry mezi jednotlivými kameny (cihlami).

Benátský lev

Pro všechna navštívená města je typický benátský lev, který symbolicky zobrazuje evangelistu svatého Marka. Jedná se o okřídleného lva, který je často zobrazován na zdech, hradbách, městských branách nebo věžích. Nejčastěji mohl výzkumný tým zahlédnout stojícího lva s otevřenou knihou. Otevřená kniha symbolizuje mír, uzavřená naopak válku. Výzkumníci ho například mohl spatřit na zdi budovy paláce Tutto ex Gavardo v Koperu. Tento lev pochází z roku 1924.

⁶⁹ FAIRSTEINOVÁ, L. *Itálie: Společník cestovatele*. IV. Praha: Ikar, 2007. s.30-31, 80-81. ISBN 978-80-249-0937-0.

⁷⁰ *Chorvatsko: Istrijský mramor* [online]. 2011 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.chorvatsko-web.cz/clanky/istrijsky-mramor>

Obrázek č. 3. Symbol okřídleného benátského lva.
Foto vlastní

5.2.1. Rijeka/Fiume

Prvním městem, které výzkumný tým navštívil, byla Rijeka. Italský vliv je patrný, vzhledem k tomu, že Rijeka (Fiume) patřila nějaký čas Itálii. Podle sčítání obyvatel z roku 2011 v Rijece žilo asi 128 000 obyvatel, z toho 1,9 % byli Italové. Průmyslové město, kde se nachází přístav největší přístav Chorvatska.

Rijecký přístav

Ve středověku a raném novověku se Rijeka vyvíjela jako přístavní město pod habsburskou vládou. Město nemohlo rozšiřovat svou obchodní činnost ani přístav kvůli silné námořní blokádě od mnohem silnějšího souseda-Benátské republiky. Tento městský stát na opačné straně jadranského pobřeží byl něco jako velitel Jadranu. Tento přístav byl používán pro malé lodě, které se sem plavily pod habsburskou vládou. Nový věk v historii Rijeky začal při nástupu habsburského císaře Karla VI., který měl tu pravomoc zrušit benátskou dominanci a deklarovat volnou navigaci v Jaderském moři. V roce 1717 tak prohlásil volné přístavy Trieste a Rijeky. Tato místa se stala klíčem pro rozšíření obchodní politiky Habsburků. Přístav mělo na chvíli pod svou kontrolou také Maďarsko, které učinilo z Rijeky hlavní přístav pro celou východní část rakousko-uherské monarchie.

Po první světové válce se Rijeka stala částí Italského království, byla však odříznuta od svého přirozeného zázemí a izolována od ekonomických spojení na vzdáleném konci této nové vlasti. To způsobilo pomalý úpadek města. Avšak v roce 1924 byla založena nová hranice mezi Italským královstvím a královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců a přístav se stal součástí Sušaku. Zatímco Rijeka (Fiume) upadala, Sušak rostl díky spojení se zbytkem světa po moři.⁷¹

Korzo

V centrální části Rijeky je místo zvané „Korzo“. Jak respondentka Lea uvedla, slovo „corzo“ je z italštiny a znamená „stezka“. Odůvodňuje se to tím, že Rijeka byla po dlouhou dobu hlavní stezkou Benátčanů, kteří na toto město měli silný vliv. V současné době je to nejrušnější část města a místo, které si prošlo dlouholetou historií.⁷²

Trsat

I hrad Trsat si prošel italským vlivem. Lea zmiňuje, že dříve Trsat sloužil hlavně jako pozorovatelná proti Římanům, která měla za hlavní cíl obranu města. Bylo to tedy velice strategické místo. Výzkumný tým se mohl přesvědčit při návštěvě Trsatu.⁷³ Z místa je opravdu nádherný výhled a je odtud vidět až do přístavu, to mohlo v historii sloužit k zachování přehledu o příplouvajících a odplouvajících lodích. Respondentka Lea zmiňuje ještě italského architekta Paronuzzia. Obrázek znázorňuje, jak Trsat vypadal po úpravách architekta Paronuzzia, který přistavěl věže a vyzdobil interiér Trsatu.

⁷¹ Rozhovor s r. Deborou, leden 2019

⁷² Rozhovor s r. Leou, leden 2019

⁷³ Rozhovor s r. Leou, leden 2019

Obrázek č. 1. Vzhled Trsatu po výstavě italského architekta Paronuzzia.

Zdroj obrázku: <https://www.flickr.com/photos/morton1905/22962974170/in/photostream/>

V Trsatu probíhá mnoho kulturních a vzdělávacích akcí, letních divadel a koncertů.⁷⁴ Když byl na místě výzkumný tým, probíhala zde dětská chemická soutěž, a tak výzkumný tým si mohl vyzkoušet spoustu chemických pokusů.

Katedrál svätog Vida (Katedrála svätého Víta)

Nejnavštěvovanější budova v Rijece, v překladu katedrála svätého Víta. Tato budova byla navržena benátským architektem Franjem Olivierem, podle vzoru chrámu Santa Maria della Salute v Benátkách. Celý interiér, kazatelna a oltář, byly postaveny slavným italským architektem Giovannim Pacassim narozeným v Benátkách.⁷⁵

Tunel stari grad

Respondentka Debora zmiňuje v souvislosti s Italy vojenské museum – tunel stari grad. Tento tunel byl postaven v letech 1939 až 1942 italskou armádou, která chtěla chránit civilisty před leteckými bombovými útoky při druhé světové válce. Tunel je dlouhý asi 330 metrů a byl znovu otevřen veřejnosti v roce 2017 po 75 letech.⁷⁶

⁷⁴ Rozhovor s r. Marinem, září 2017, vedl výzkumný tým

⁷⁵ Rozhovor s r. Deborou, leden 2019, doplněný o informace dostupné z: <http://www.dizionariobiograficodeifriulani.it/lazzarini-pasquale/>

⁷⁶ Rozhovor s r. Deborou, leden 2019

Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka

První divadelní budova byla dokončena v roce 1765. Stavba nového divadla byla započata na konci 18. století. V této době poskytovalo divadlo především hostující představení z Itálie, pouze výjimečně německá operní a divadelní vystoupení. Divadlo bylo zničeno požárem a z tohoto důvodu musela být postavena nová budova. Před vstupem do budovy byly postaveny sochy benátského sochaře Augusta Benvenutiho. Rijecké publikum vždy milovalo divadlo a netrpělivě čekalo na nová představení svých oblíbených operních a komediálních společností z Milána, Benátek a dalších divadelních center. V divadle zpíval například italský operní zpěvák Beniamino Gigli, hráli tam italští herci, jako např. Ermeteo Novelli nebo Ermeteo Zacconi. Nějakou chvíli zde působil také básník a umělec Gabriele D'Annunzio.⁷⁷

Divadlo také několikrát měnilo název. Nejdříve bylo nazýváno Městské divadlo, o pár let později bylo divadlo přejmenováno na Teatro Verdi, po největším italském skladateli. Nicméně vzhledem k historickým a politickým okolnostem neměli chorvatští umělci přístup do divadla až do konce roku 1945. Důležitým mezníkem pro divadlo bylo, když 20. října 1946 byla poprvé představena hra v chorvatském jazyce. V roce 1953 získalo divadlo nové jméno podle jiného skladatele, tentokrát největšího chorvatského skladatele a občana Rijecky, Ivana pl. Zajce a tento název má dodnes.⁷⁸

5.2.2. Rovinj/Rovigno

Rovinj je malebné přímořské městečko, které také podléhalo italskému vlivu. Rovinj (italsky Rovigno) bylo pod benátským, rakouským, jugoslávským a v současné době již pod chorvatský vlivem. Výzkumný tým toto město navštívil jako druhé. Zmíněný vliv je vidět v architektuře, zejména ve starých městských bránách, ze kterých zůstaly zbytky po benátské vládě ze 14. století. Z původních 7 bran se dochovaly pouze tři, a to brána svatého Benedikta, Portica a brána sv. Križa. Město Rovinj mělo kdysi podobu jako mají dnes Benátky. Území bylo rozděleno na dva ostrovy, které byly odděleny kanálem. Tento kanál byl zasypán, aby spojil oba ostrovy. Tento kanál je nyní širokou hlavní ulicí. Při

⁷⁷ Rozhovor s r. Deborou, leden 2019, doplněný o informace z: *Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka* [online]. 2015 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <http://hnk-zajc.hr>

⁷⁸ Tamtéž.

pobytu výzkumného týmu zde bylo patrné, jaká je častá a pravidelná frekvence odplouvajících lodí z Rovinje do Benátek.

Crkva svete Eufemije (Kostel svaté Eufemie)

Na první pohled výzkumný tým nemohl přehlédnout kostel svaté Eufemie. Svatá Eufemie byla patronkou a ochránkyní města. Tento kostel byl v průběhu let několikrát rekonstruován. Při vstupu do kostele je možné spatřit několik soch. Tyto sochy byly navrženy benátským sochařem Girolamem Laureatem. Vedle kostela je zvonice, která byla postavená před 70 lety, byla navržena a inspirována zvonící svatého Marka v Benátkách. Na vrcholku zvonice se nachází socha svatého patrona, umístěného tak, aby se točil kolem své osy v závislosti na větru.⁷⁹

Centar za povijesna istraživanja (Centrum historického výzkumu)

V rámci výzkumu bylo také navštíveno Centrum historického výzkumu. Tato budova je opět v italském stylu s barevnými okenicemi. Centrum bylo založeno v roce 1968 z iniciativy Italské Unie v Rijece. Základním tématem výzkumné činnosti jsou regionální dějiny Istrie, Rijeky a oblasti bývalé benátské Dalmácie. Toto středisko obohatilo informace o těchto již zmiňovaných místech a oblastech, a to zejména v historii italské národní komunity, žijící na území Republiky Slovinsko a Chorvatsko.⁸⁰

Ulice Grisja

Když výzkumný tým procházel touto ulicí, připadal si jako v Itálii. Po celé ulici byly staré dlažební kostky, klenby, portály, italské nápisy vytesané do kamene. Po celé délce této ulice byly různé obchody a domy s typickými italskými okenicemi. Právě touto ulicí se lze dostat k již výše zmiňovanému kostelu svaté Eufemie.

5.2.3. Koper/Capodistria

I když je toto město více průmyslové, jelikož se zde nachází přístav, který zabezpečuje celou zemi, střed města je starobylý a plný architektonických budov. Výhodou starobylého centra je, že do něj nesmí jezdit auta a není přeplněné lidmi a turisty. Město je plné úzkých uliček a zajímavých budov.

⁷⁹ Rozhovor s r. Paulem, leden 2019

⁸⁰ Rozhovor s pracovníkem v Centru historického výzkumu, září 2017

Pretorska palača (Pretorský palác)

Obrázek č. 4. Pretorský palác v Koperu.

Foto vlastní

Respondentka Sonia vyzdvihuje Pretorský palác, který se rozprostírá na Titově náměstí (ital. Titov trg). Tento palác byl v roce 1380 zničen. Nová stavba začíná mezi lety 1452-1453. V této době byl Pretorský palác sídlo různých kapitánů a těch „nejdůležitějších“ v Koperu. V dnešní době je uvnitř dům starosty, sídlo městské rady, turistické informační centrum a obřadní síť. V době, kdy byl výzkumný tým v Koperu mohl spatřit probíhající svatbu italského páru, který vycházel z Pretorského paláce na focení na Titově náměstí. Během roku se uvnitř koná mnoho výstav a jiných kulturních událostí. Tento palác je postaven v benátském a gotickém stylu. Palác obsahuje obloukovitá okna, také obloukovitý portál, díky kterému se nechá projít skrz palác na druhou stranu a nad portálem stojí vnější schodiště. Na každé straně paláce je věž a na každé z věží, stojí zvonice.⁸¹

⁸¹ Rozhovor s r. Soniou, únor 2019, doplněný o informace z: *Pretorska palača pripoveduje zgodovino Kopra* [online]. 2016 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.ekoper.si/koper/pretorska-palaca-pripoveduje-zgodovino-kopra/>

Stolnica Marija vnebovzetja (Katedrála Nanebevzetí)

Na Titově náměstí stojí katedrála Nanebevzetí. Vnější část budovy je kombinací gotického a benátského stylu, ale i barokního. Průčelí budovy je zdobeno pilíři. Když byl výzkumný tým uvnitř katedrály působil na něj spíše barokní styl. Zdobený oltář, vyzdobené okolí obrazů většinou ve zlatých rámech, mnoho soch.

Carpacciiov Trg (Carpacciovo náměstí)

Tento název získalo náměstí podle malíře Vittora Carpaccia, což byl italský malíř, který se narodil v Benátkách, ale v Koperu strávil poslední léta života a zde také zemřel. Na tomto náměstí se stojí i dům Vittora Carpaccia ze 14. století. V tomto době žil po Vittorově smrti jeho syn.⁸²

5.2.4. Piran/Pirano

Přímořské městečko, plné italské architektury, známé pod názvem „slovenské Benátky“. Tento název například proto, že se Piran pyšní přístavem připomínající Benátky. Italský vliv mohl výzkumný tým vidět nejčastěji na městských domech a na náměstích.

Benátský dům („Benátčanka“)

Jedna z vůbec nejslavnějších budov se nachází na Tartiniho náměstí a říká se jí „Benátčanka“. Opět je její architektura kombinací gotiky a benátského stylu. Na budově je hned na první pohled vidět gotický rohový balkón s kamenným zábradlím. Převažují okna s lomeným obloukem a se zkrášenými okenními rámy.⁸³

O této budově je známá legenda, kdy se bohatý benátský obchodník zamiloval do krásné mladé dívky z Piranu. Aby ukázal své milované sílu své lásky, rozhodl se postavit dům v blízkosti přístavu. Sousedé dívce záviděli bohatého nápadníka a začali ji pomlouvati. Proto nechal benátský obchodník vytesat na tuto budovu z lásky k ní nápis „Nechte je mluvit“.⁸⁴

⁸² Rozhovor s r. Andrejou, leden 2019, doplněný o informace z: *Pokrajinski muzej Koper: Carpaccio v Koprju* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.pokrajinskimuzejkoper.si/si/carpaccio/vittore-carpaccio-v-kopru>

⁸³ Rozhovor s Andreem, září 2018

⁸⁴ *Portorož, Portoroše, Piran, Pirano: Venetian House* [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.pokrajinskimuzejkoper.si/si/carpaccio/vittore-carpaccio-v-kopru>

Mestna hiša (Městská radnice)

Součástí Tartiniho náměstí je městská radnice. Když se na konci 13. století dostali do Piranu Benátčané, postavili v blízkosti přístavu. Opět byla postavena v římsko-gotickém stylu. V roce 1877 byla tato budova zbořena a v roce 1879 znovu postavena.⁸⁵ Výzkumníci na budova mohli vidět symbol benátského lva, který drží otevřenou knihu.

Cerkev sv. Jurija (Kostel svatého Jiří)

Celému městu dominuje Kostel svatého Jiří, ke kterému patří také baptisterium a zvonice. Uvnitř kostelu je mnoho obrazů od italských autorů. Uvnitř je opět zdobený oltář nebo sochy z mramoru.

Zvonice z roku 1608 je nápodobou zvonice, která se nachází v Benátkách, a to konkrétně u kostela sv. Marka.⁸⁶

5.3. Školní systém u italské menšiny v Chorvatsku

Největší italizace v Chorvatsku probíhala na počátku 20. století, I když Chorvaté v tomto období tvořili většinovou populaci, museli v oblastech jako je Istrie a Dalmácie bojovat za vlastní školní systém proti italizaci. V Rijece v roce 1900, navzdory chorvatské relativní většině populace (Chorvaté v té době tvořili 48,16 % rijeckého obyvatelstva), nebyla žádná chorvatská škola. V Rijece bylo 14 italských škol (Italové v Rijece tvořili 34,23 %) a 5 maďarských škol. (Maďaři v Rijece tvořili 5,7 % obyvatelstva). Chorvatsko se poté stalo součástí království Jugoslávie, které mělo národní ambice. Multikulturnost nového státu se projevila prostřednictvím menšinových škol, které byly zaručené v mírových dohodách po první světové válce. Podle požadavku Společnosti národů muselo nově vzniklé království zajistit menšinám právo potvrdit svou kulturní a etnickou rozmanitost. Na počátku 2. světové války se toho království začalo pomalu rozpadat. Na zbytku předchozího státu musely orgány nové socialistické Jugoslávie spojit lidi bez ohledu na to, že důraz na národní otázku nebyl zrovna v souladu s novou ideologií. V tomto období, zda se mohlo vyučovat v minoritním jazyce, rozhodovala velikost minoritní skupiny. V 70. letech se

⁸⁵ *Piran: History and culture* [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <http://euparky.eu/Slovenia/CoastalKarst/Piran/PiranHistoryculture.aspx>

⁸⁶ *Župnijska cerkev sv. Jurija v Piranu* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.dedi.si/dediscina/154-zupnijska-cerkev-sv-jurija-v-piranu>

museli Chorvaté v oblastech, kde minoritní obyvatelstvo tvořilo majoritu, učit menšinový jazyk. Změny v chorvatských vzdělávacích systémech ukazují, že vzdělávací systém je úzce spjat s typem státu, s jeho organizací a dominantní ideologií, která je zrovna ve státě zavedena.⁸⁷

5.3.1. *Výuka u italské menšiny*

Chorvatské právo umožňuje národnostním menšinám požadovat vzdělání v menšinových jazycích, tím pádem výuka podporuje kulturu, historii a literaturu menšin. Obsah učebních osnov určených pro menšiny je definován Ministerstvem školství a sportu, podle návrhu, který předloží úřad pro menšiny. Menšinám je tak zachováno právo vzdělávat se jak v menšinovém jazyce, tak ve většinovém. V oblastech, kde tvoří menšiny relativní většinu obyvatelstva, existují samostatné školy nebo přinejmenším třídy. Výuka je v těchto oblastech vedena v menšinovém jazyce. Pokud žáci majority chtějí, mohou být připojeni do třídy minority. Pro žáky minority je to příležitost dozvědět se něco o kultuře, historii nebo literatuře menšiny.⁸⁸

Všechny organizační náklady na výuku v menšinovém jazyce (údržba, náklady na vzdělávací materiály, platy nebo další výstavby a rekonstrukce budov) jsou financovány Ministerstvem školství a sportu. K pokrytí nákladů navíc, například k publikování knih v minoritním jazyce, poskytuje vláda dodatečné finanční prostředky. Vzdělávací záznamy jsou vedeny v příslušném jazyce menšiny nebo v obou jazycích – v jazyce menšiny i většiny. Menšiny mohou navíc zakládat své soukromé školy. Kromě obvyklých předmětů, mají minoritní školy širší učební plán. Mají například předměty pro ochranu a podporu jejich identity, předměty o jejich kultuře, geografii, historii nebo literatuře. Počet žáků v třídách menšinových jazyků je výrazně nižší než v chorvatských jazykových školách.

Italská menšina v Istrii má dohromady 24 mateřských školek, kde učí 31 učitelů. Deset základních škol má v Chorvatsku jako hlavní jazyk italštinu, učí v nich přibližně 166 učitelů. Jsou například v Rijece, Rovinji, Pule nebo Novigradu. Čtyři střední školy s italštinou jako výukovým jazykem jsou ve městech Pula, Rijeka, Rovinj a Buje. Pracuje zde okolo 83 pracovníků na plný úvazek a 26 spolupracovníků. Kromě toho v Akademii

⁸⁷ BEKERMAN, Zvi a Thomas GEISEN. *International Handbook of Migration, Minorities and Education: Understanding Cultural and Social Differences in Processes of Learning*. I. Springer, Dordrecht, 2012. s.255-257. ISBN 978-94-007-1465-6.

⁸⁸ Rozhovor s r.Marinem, září 2017

učitelů existuje oddělení pro předškolní a školní učitele, kde jsou veškeré instrukce předávané v italštině.⁸⁹

Italské školství v Rijece a Rovinji

Konkrétně v Rijece existuje 6 mateřských školek, které mají pravidelný program v italštině pro děti, jsou členy italské menšiny. U základních škol jsou členové národnostních menšin vyučováni 2 způsoby. První z nich je: výuka v jazyce národnostní menšiny (italštině) s tím, že k tomu je povinný jazyk chorvatština. Žáci mají možnost a zároveň i povinnost se učit i další předměty, které mají význam pro celkovou komunitu menšiny. Druhý ze způsobů výuky: Výuka probíhá v chorvatštině, ale přidávají se k tomu hodiny jazyka menšiny (v tomto případě italské). Žáci mají možnost přidat si další předměty stejně tak, jak bylo u prvního způsobu vyučování.⁹⁰

V souvislosti se školstvím respondentka vychvaluje program, který je vyučován ve školách. Program je nazván „Moja Rijeka“ a slouží k získání informací o Rijece. To přispívá hlavně k tomu, že žáci znají své bezprostřední okolí. Program existuje i v italštině, a tak může tento způsob získávání nových informací bezproblémově využívat i italská menšina.⁹¹

Budova hlavní italské školy v Rijece byla postavena v druhé polovině 19. století. Navrhl ji architekt Giacomo Zammata. Škola začala fungovat v roce 1888 jako městská škola pro chlapce. Dnes je v této budově provozována základní i střední škola. „I když škola v od začátku fungování změnila jméno, vystřídal se v ní mnoho učitelů. To, co zůstalo stejné, je používání italského jazyka a touha zachovat italskou tradici ve městě.“ Dodává respondentka Lea. Studenti této školy vyjíždí na výměnný pobyt, a to většinou do italských měst jako jsou Řím, Miláno nebo Terst.⁹²

I v Rovinji existují italské školky a školy. V městě se nachází jedna italská základní škola, nazvaná podle Bernarda Benussi – historika, rozeného v Rovinji. Na této škole se studuje 8 let a veškerá výuka probíhá v italštině. Povinně se také vyučuje chorvatský jazyk. Dále také střední italská škola, kde si studenti mohou vybrat například z oborů jako je

⁸⁹ Minorities in Croatia. Minority Rights Group International (MRG), 2003. ISBN 1 904584 10 1.

⁹⁰ Rijeka: Education of members of national minorities [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.rijeka.hr/en/themes-for-citizens/upbringing-and-education/educazione-e-istruzione-degli-appartenenti-alle-minoranze-nazionali/>

⁹¹ Rozhovor s Deborou, únor 2019

⁹² Rozhovor s r. Deborou, únor 2019

lékařství, ekonomie a hotelnictví a turismus. Výuka opět probíhá v italštině, a tak dovoluje pokračovat ve vzdělání v italštině všem členům italské národní komunity.⁹³

5.4. Školní systém u italské menšiny ve Slovinsku

V roce 1923 začala reforma školního systému nahrazením chorvatských a slovinských učitelů za italské. Do roku 1927 bylo asi 500 chorvatských a slovinských škol přeměněno do škol italských.⁹⁴ Vzdělání italské národní menšiny ve Slovinsku vychází z ustanovení Londýnského memoranda z roku 1954, kdy byla vytvořena ochrana nad etnickými menšinami. V letech 1994-95 bylo osm italských mateřských škol v obcích Koper, Izola a Piran s celkem 313 dětmi, čtyřmi osmiletými základními školami s pěti čtyřletými pobočkami, do kterých chodilo 571 dětí. Také vzniká gymnázium v Koperu a v Pirani.⁹⁵

5.4.1. Výuka u italské menšiny

V oblastech, které jsou ustanoveny jako etnicky smíšené, existuje zákon, ve kterém je na stejné úrovni brána slovinština a italština.⁹⁶ Slovinsko upravuje svou etnickou a jazykovou politiku prostřednictvím ústavy a právních předpisů, které zabezpečují jazykovou a kulturní rovnost. Tímto způsobem se snaží uplatňovat práva italské menšiny a prosazovat tak jejich jazyk a kulturu vůči majoritě.⁹⁷ *„Ve vícejazyčném prostředí jako jsou právě Koper nebo Piran, kde sdílí lidé různé kultury, se dítě velice brzo seznámí s druhým jazykem a jeho kulturou. Takové děti je dobré učit spolu. Velmi podstatné je prostředí, které musí podporovat dvojjazyčnost, a tomu tak v tomto případě je. Pak už záleží jen na školství a způsobu výchovy.“*⁹⁸ Ve Slovinsku je kladen důraz, aby se etnické menšiny cítily

⁹³ Rozhovor, s r. Paulem, leden 2019

⁹⁴ DOUMANIS, Nicholas. *The Oxford Handbook of European History 1914-1945*. Oxford university press, 2016. s. 562. ISBN 978-0-19-969566-9.

⁹⁵ ČOK, Lucija. *The Role of the Minority Language in Slovene Education Policy: the Case of Slovene Istria*[online]. 2001, s. 266 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/gs_clanki/GS_3401_253-266.pdf

⁹⁶ *Pravni informacijski sistem: Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja* [online]. 2001 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2611>

⁹⁷ ČOK, Lucija. *The Role of the Minority Language in Slovene Education Policy: the Case of Slovene Istria*[online]. 2001, s. 266 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/gs_clanki/GS_3401_253-266.pdf

⁹⁸ Rozhovor s r. Erikem, leden 2019

součástí slovinského školního systému. V názvech škol mohl výzkumný tým spatřit dvojjazyčné názvy, ve slovinštině a poté v italštině. V italských školách je kladen důraz na výuku předmětů, které podporují rozvoj znalostí o italské menšině. Zaměřují se například na zachování a rozvoj italského jazyka, rozvoj jazykových schopností a dovedností v prvním a druhém jazyce. Dále je pro ně důležité rozvíjení znalostí v oblasti italské historie a kultury. Vzdělávání ve všech školách probíhá v italském jazyce, ale všichni studenti se musí učit povinně i slovinsky. Také všechny dokumenty vydané školou jsou dvojjazyčné.⁹⁹ V neposlední řadě se snaží o seznámení se se situací italských národních komunit v sousedních zemích a vytváření vazeb a spolupráce s členy a institucemi těchto komunit. Všechny italské školy jsou podporované od státu, financovány ze státního rozpočtu.¹⁰⁰

Italské školství v Koperu a Pirani

V Koperu i Pirani jsou také mateřské, základní i střední italské školy, a dokonce i vysoká škola. Italské mateřské školy jsou jak v Koperu, tak v Pirani. V Koperu se italská školka nazývá „Delfino Blu“ a v Pirani je známá pod názvem „La Coccinella“.

Základní škola je povinná a studium trvá 9 let. Jednou ze základních škol v Koperu je například „Scuola elementare pier paolo vergerio“, které je spojena s místním gymnáziem, jejichž výuka je zaměřena na italskou menšinu ve Slovinsku. Tato škola má dlouhou historii, jelikož byla založena již v roce 1612. Zakladateli školy jsou město Koper a samosprávné italské národní společenství. Doba studia je stejná jako v České republice, a to 9 let. Tato základní škola má také pobočky, které jsou v Semedeli, v Bertoce a Hrvatiní.¹⁰¹ V Pirani se také nachází italská základní škola a je známá pod názvem Vincenzo E Diego de Castro. Ta má své pobočky v Luciji, Siccirole.¹⁰² Ve všech těchto školách se učí italsky, ale zároveň je zde povinný jazyk slovinština. V 6. a 9. ročníku absolvují školní povinné státní zkoušky. Zajímavé je, že v 6. ročníku základní školy musí žáci splnit zkoušky z matematiky, prvního cizího jazyka a také ze slovinštiny nebo italštiny v závislosti na jejich národnosti. V 9. ročníku absolvují děti zkoušky z matematiky a

⁹⁹ Rozhovor s r. Marcellou, září 2018

¹⁰⁰ *Pravni informacijski sistem: Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja* [online]. 2001 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2611>

¹⁰¹ Rozhovor s r. Marcellou, září 2018

¹⁰² *Vincenzo e Diego de Castro Pirano* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://scuoladecastro.net/index.php/presentazione-della-scuola/dati>

slovinského nebo italského jazyka, společně s dalším předmětem, který si dítě samo zvolí. Učitel pak ovšem musí tento předmět schválit.¹⁰³

Ve Slovinsku je také mnoho středních škol a gymnázií s různým zaměřením a jsou ukončovány závěrečnou zkouškou nebo maturitou jako v ČR. V Koperu se nachází například Gymnázium Giana Rinalda Carliho (ital. Gimnazija Gian Rinaldo Carli) a v Pirani je například Gymnázium Piraň a Střední škola námořní a elektronická.¹⁰⁴

Obrázek č. 5. Dvojjazyčné názvy u Gymnázia v Piranu.

Foto vlastní

V Koperu se nachází třetí největší univerzita Slovinska s názvem „Primorska“. Leží v samém historickém centru města. Studuje zde přibližně přes 5000 studentů. Lze na ní studovat například podnikání a management, humanitární studia, na nichž je možno se zaměřit mimo jiné i na italská studia. Studenti v tomto oboru mohou získat další znalosti z italského jazyka, italské literatury a mezikulturní jazykové kompetence. Studenti během tohoto studia mohou navštívit Itálii, účastnit se výměnného pobytu na italských univerzitách nebo se učit například od učitelů z Benátek. Dále Andreja zmiňuje i univerzitu v Lublani, kde se lze také věnovat italským studiím.¹⁰⁵

Mimo jiné existuje v Koperu instituce ZRC, která má pod sebou různá centra, jedním z nich je Centrum pro benátskou historii a kulturní dědictví. Centrum slouží ke studiu a dokumentaci benátských dějin jak pro hmotné, tak nehmotné kulturní dědictví. Věnují se zde širokému tématu od ekonomiky až po kulturu, jazyk, umění a architekturu benátského období.¹⁰⁶

¹⁰³ Rozhovor s r. Andrejou, leden 2019

¹⁰⁴ *Vlada Republike Slovenje, Urada za narodnosti: Italijanska narodna skupnost* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: http://www.un.gov.si/si/manjsine/italijanska_narodna_skupnost/vzgojno_izobrazevalna_kulturna_in_informativna_dejavnost/

¹⁰⁵ Rozhovor s r. Andrejou, leden 2019

¹⁰⁶ *ZRS Koper: Center za beneško zgodovino in kulturno dediščino* [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.zrs-kp.si/index.php/research-2/cbzkd/>

Ve Slovinsku se ovšem v italských školách potýkají s problémy. Mnoho učitelů a profesorů v italských školách ve Slovinsku studovalo na slovinských univerzitách, což často znamená nedostatek znalostí v italštině. V současné době jsou proto organizovány různá školení a semináře, aby se úroveň v italštině vylepšila. Také jsou podnikány cesty do italských škol. I když Italové používají italštinu v každodenním životě, členové této menšiny nejsou schopni sledovat probíhající změny ve svém rodném jazyce. Proto Italové ve Slovinsku často zaostávají v současném používání svého rodného jazyka. Další problém se objevil s klesajícím zapisováním do italských škol. To ovšem není problém pouze pro italské školy. Slovinské školy jsou nicméně pořád více navštěvovány než italské školy, které jsou v současné době poměrně méně početné. Příčiny to má různé. Může za to klesající porodnost. Dále také celková atmosféra, kdy italští rodiče raději posílají své děti do slovinských škol (ačkoli jsou tam také slovinští rodiče, kteří posílají své děti do italských škol). Dalším problémem může být, že členové italské menšiny ve Slovinsku, kteří si nejsou zcela jisti svou identitou nebo jsou výsledkem smíšených sňatků, mají tendenci se asimilovat. Hlavním cílem slovinského školství je tedy zlepšit úroveň vzdělání učitelů a zajištění lepšího vybavení italských škol. Většina členů menšiny si uvědomuje, že italské společenství není vhodné izolovat od dětí, jejichž rodiče nejsou Italové. Takový přístup by vedl k rostoucí nesrovnalosti mezi menšinovým a většinovým obyvatelstvem.¹⁰⁷

5.5. Kulturní aktivity a události u italské menšiny

V Rijeci, chorvatském městě, mohl výzkumný tým navštívit budovu italské komunity. Právě v této budově probíhá mnoho společenských a kulturních aktivit italské menšiny. Tato komunita se v italštině nazývá *Comunità degli Italiani*, což v překladu znamená Společenství Italů nebo též Italská unie. Prostory se skládají ze společenského sálu, dílen anebo například místnosti, která je vyhrazena pro hraní karet. Ve společenském sálu probíhají různé kulturní akce, jako například hodiny zpěvu či hudby nebo promítání italských filmů a oper. Tyto akce probíhají celoročně, ale ve zvýšené míře pak v období Velikonoc a Vánoc. Již zmíněné dílny jsou centrem pro ruční práce, jako je malování nebo

¹⁰⁷ ŠABEC, Ksenija. *Regions, Ethnic Minorities and European Integration: A Case Study of Italians in Slovenian Istria* [online]. , 50 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: http://www.theslovenian.com/articles/sabec/Slovenija_case_study.pdf

keramika. Italové vytvářejí výrobky inspirované kulturou Rijeky, například městskou věží, nebo maskami, které je možné spatřit během slavného rijeckého karnevalu. Malby členů menšiny jsou pak většinou v duchu italských umělců. Celkově tato budova slouží k udržení a rozvoji italské kultury, zvyků a tradic.¹⁰⁸

Další velice důležitou každoroční událostí je **Riječki karneval**. Čtyřicet dní před Velikonocemi, čili v období Masopustu zde probíhá tento karneval. Je rozdělený do dvou týdnů. Poprvé byl karneval organizován v roce 1982 a od té doby se proslavil po celé Evropě. První týden dělají karneval děti, druhý týden dospělí. Během čtrnácti dnů je možné vidět masky plné tvořivosti, humoru a originality, ohňostroje barev a tvarů, a to vše za doprovodu tisíců návštěvníků z domova i zahraničí. Během prvního týdne, kdy jsou hlavními aktéry karnevalu děti, je možné spatřit nejvíce postaviček z pohádek. Tyto maskované děti jsou zárukou a slibem, že karnevalová tradice se v této oblasti nikdy neztratí, ale bude žít po staletí a přeneše karnevalového ducha na budoucí generace, které se naučí ocenit dědictví jejich předků.¹⁰⁹ Celý karneval je doprovázen vystoupeními různých hudebních skupin. Typickým pokrmem pro tento svátek je *pinca*, což lze popsat jako sladký chléb.¹¹⁰

V Rijece je také známá kulturní akce zvaná **Jazz time**. Tento festival Jazz Time byl zahájen v roce 1992 Vladimírem Gašparovićem ve spolupráci s Ministerstvem kultury. V následujícím roce se festival stal mezinárodním festivalem a dnes je považován za jeden z nejdůležitějších chorvatských jazzových festivalů. Jazz Time přispívá k propagaci talentovaných generací jazzových hudebníků v Rijece a poskytuje pohled na nedávné hudební události v oblasti jazzu v jiných zemích.¹¹¹ Respondentka Lea zmiňuje, že na této události vystupuje mnoho italských jazzových umělců, kteří jsou díky této události zviditelněni chorvatskému obyvatelstvu.¹¹²

V Rovinji se již po patnácté koná **Letní Salsa festival**. Workshopy probíhají pro všechny taneční styly Salsy, ať už pro začátečníky, pokročilé nebo odborníky. V Rovinji se během tohoto festivalu pohybuje řada slavných a talentovaných tanečníků a instruktorů.

¹⁰⁸ Vlastní zpracování, 2018. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku

¹⁰⁹ *Riječki karneval* [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.rijecki-karneval.hr/en/>

¹¹⁰ KOKAISL, P. a kol. *Pestrá Evropa: Italové v Chorvatsku, Poláci v Rumunsku, Rusíni na Ukrajině, Rusíni (Lemkové) v Polsku, Rusíni v Srbsku, Ukrajinci v Rumunsku, Turci v Makedonii, Turci v Rumunsku, Krymští Tataři*. Praha: Nostalgie, 2017. ISBN 978-80-906207-6-6. s. 11

¹¹¹ Rozhovor s r. Leou, leden 2019

¹¹² Rozhovor s r. Leou, leden 2019

Festival trvá vždy týden a je doprovázen mnoha večírky. Respondent Paulo rozhodně tento salsa festival doporučuje. ¹¹³

Ve Slovinsku jsou kulturními událostmi nejvíce karnevaly. Karnevalové oslavy ve Slovinsku jsou radostné a pestré. Karnevalové akce a průvody se konají v mnoha velkých městech. Na některých místech jsou zvyky a postavy uchovávány po celá staletí, kdy si je lidé předávali z generace na generaci a některé z nich jsou zapsány do rejstříku nehmotného kulturního dědictví Slovinska a byly dokonce prohlášeny mistrovským dílem, které má národní význam. Karnevaly přitahují každý rok tisíce návštěvníků. Ital Nicola zmiňuje spoustu karnevalů. Jde například o **Ljubljana Dragon Carnival** v překladu Lublaňský dračí karneval. Drak je symbol Lublaně. Tento karneval se koná každoročně, většinou v únoru, datum se mění. ¹¹⁴ Tento zvyk pochází ze starověkých slovanských zvyků a navzdory počáteční opozici ze strany církve přežila tato tradice až do současnosti, zejména ve venkovských částech země. Slovinské nejznámější tradiční karnevalové postavy zahrnují masku „kurent“, „laufar“ a „škoromat“. Na karnevalu Ljubljana Draka můžete vidět většinu tradičních karnevalových figurek země, doprovázené kostýmy dětí ze základních škol v Lublani a všechny druhy karnevalových postav, inspirované dnešními důležitými otázkami. ¹¹⁵

Kurenta poznáte podle jejich typického oblečení, známého jako „Kurentija“. Skládá se z klobouku, obleku z ovčí kůže, zelených nebo červených punčoch, zvonků připojených k řetězu. Podle folklóru Kurenti vyhání zimu skokem a hlukem a přináší jaro a hojnost na zemi. Laufaři jsou postavy, které nosí speciální masky z lipového dřeva. Jsou oblečené do různých přírodních materiálů, jako je břechťan, seno a zvířecí kůže. Škoromati mají zase barevné klobouky z papírových květin a malují děti, dívky a ženy sazemi. ¹¹⁶

Každý rok se také koná **Istrijský karneval**. Tato událost probíhá ve čtyřech pobřežních oblastech. Těmito oblastmi jsou Koper, Piran, Portorož a Izola. Istrijský karneval je jedním z mnoha úspěšných společných projektů obcí ve slovinské Istrii a

¹¹³ Rozhovor s r. Paulem, leden 2019

¹¹⁴ Rozhovor s Nicolou, únor 2019

¹¹⁵ *Ljubljana, Region of central Slovenia: Ljubljana dragon carnival* [online]. 2016 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.visitljubljana.com/en/b2b-press/news/ljubljana-dragon-carnival-3/>

¹¹⁶ *FeelSlovenia: Carnival celebrations in Slovenia* [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://www.slovenia.info/en/stories/carnival-celebrations-in-slovenia>

jednou z nejzajímavějších a nejnavštěvovanějších karnevalových akcí v zemi, zmiňuje Andreja.¹¹⁷

V Pirani se ještě v rámci tohoto karnevalu koná v Tartiniho divadle tanec historických masek. Celá tato událost je celkově plná masek, nápaditých a barevných vozů, vystoupení nejrůznějších kejklířů, klaunů, pouličních představení. Součástí jsou tvůrčí dílny, malování na obličej, soutěže, a to vše za doprovodu hudby.¹¹⁸ Tímto způsobem je vyháněna zima z pobřežních oblastí.

Další velice známou kulturní událostí je **Pomorski krst**, který výzkumný tým zažil, protože se konal zrovna v době, kdy byl výzkumný tým v Pirani. Znamená to symbolický příchod žáků mezi „plnohodnotné“ členy námořní a elektronické školy pod záštitou boha Neptuna. První ročník byl v roce 1947. V Pirani je totiž Gymnázium elektrotechnických a námořních studií. Celá tato událost se koná na hlavním Tartiniho náměstí v Pirani. Již od rána jsou na náměstí trhy, kde mají všichni možnost nakoupit slovinské produkty. Studenti převlečení za masky připlouvají k hlavnímu molu a vystupují na náměstí. Na nováčky je „dohlíženo“ za pomoci pirátů, kteří vedou průvod. Celému průvodu dominuje Neptun, který je nesen na svém křesle a doprovod mu dělají mořské panny. Událost je doprovázena nejrůznějšími vystoupeními dětí ze školky a ze škol nebo také seniorů. Probíhají zde pěvecká vystoupení studentů místních škol. Další tradicí je zvedání vlajky na stožár. V době tohoto krstu jsou zlevněné nebo bezplatné vstupy do muzeí a galerií, tohoto využívají zejména turisté.¹¹⁹ Křest je nejstarší souvislou událostí na pobřeží, zároveň nejstarší školní událostí v zemi a stává se pozoruhodnou turistickou atrakcí v Piranu. Je to také událost, která spojuje italskou minoritu se slovinským obyvatelstvem. Po celou dobu byly programy, všechny proslovy a informace řečeny nejdříve ve slovinštině a poté znovu řečeny v italštině.

Zaprisega Neptunu (ve slovinštině): *„Jaz, suhozemna pojava, koprnim, da bi bil sprejet med podložnike boga Neptuna, in nepreklicno objubljam, da bom v štirih letih zaključil to svojo šolo, da ne bom niti pomislil na cveke, da bom postal pogumen pomorščak, ali nenaektren elektronik, da se bom skrbno čuval slabe družbe, lenobe, drog, alkohola in*

¹¹⁷ Rozhovor s Andrejou, leden 2019

¹¹⁸ *EMorje: 10. Istrski karneval* [online]. 2018 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://emorje.com/novice/10-istrski-karneval/>

¹¹⁹ *Otroskeprireditve: Pomorski krst* [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://otroskeprireditve.si/kategorije/druzinski-festivali/pomorski-krst/>

*aidsa, da bom redno plačeval šolsko malico, pa naj mi bo vseč ali ne, ter da bom vdano služil vsemogočnemu bogu Neptunu.*¹²⁰ – slavnostní přísaha bohu Neptunovi.

Přísaha Neptunovi (v češtině): *„Já, pozemský fenomén, abych byl přijat jako podhodnocený bohu Neptunu, neodvolatelně slibuji, že tuto školu dokončím za čtyři roky, abych neuvažoval o květinách, abych se stal statečným námořníkem nebo elektrikářem, budu se pečlivě chránit před špatnou společností, leností, drogami, alkoholem a Aids, budu pravidelně platit za školní oběd. A ať už se mi to líbí nebo ne, budu dlouhodobě sloužit Bohu všemocnému bohu Neptunovi.*¹²¹

Každé září probíhá v Koperu událost zvaná „Sladka Istra“. Zmiňuje respondentka Andreja. Jde o mezinárodní festival dezertů a sladkých výrobků a je považován za největší akci tohoto druhu ve Slovinsku. Je to způsob, jak zachovat a chránit umění našich předků, představit novinky v cukrářském průmyslu a zároveň příležitost objevit typické sladkosti světa. Program je plný konferencí, nejrůznějších workshopů, soutěží se i o nejlepší dort.¹²²

5.6. Kuchyně italské menšiny

Italská kuchyně je známá po celé Evropě a po celém světě, avšak i italská kuchyně je ovlivněna kuchyněmi jinými, a to například Římany, Řeky, Francouzy nebo Araby. Během výzkumu nebylo nalezeno příliš mnoho odlišností mezi italskou a chorvatskou kulturou, tím pádem se téměř vůbec neliší tradice a zvyky Italů v Itálii a v Chorvatsku. Italové se však snaží rozvíjet se v italském umění a dodržovat italskou kuchyni.¹²³ Podle respondentky Lei není italské vaření jen o tom rychle něco uvařit a sníst to. Vaření je pro ně čas, kdy mohou použít všechnu svou kreativitu a tu využít během vaření. Je to pro ně tradice, vášně a radost. Radost, protože vaří pro své nejbližší. Zmiňuje také, že při velkých italských svátcích, jako jsou například Lunedì dell'Angelo (Velikonoční pondělí u nás) nebo svátek Ferragosto, Assunzione di Maria (v překladu Nanebevzetí Panny Marie), se schází celá rodina u jednoho stolu, a oslavy některých těchto svátků mohou trvat i několik dní. Jídlo je pro ně symbolem setkávání se s rodinou.¹²⁴

¹²⁰ *Regional: Vstop v kraljestvo Neptuna* [online]. 2012 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.regionalobala.si/novica/vstop-v-kraljestvo-neptuna>

¹²¹ Vlastní překlad, únor 2019

¹²² Rozhovor s r. Andrejou, leden 2019

¹²³ Vlastní zpracování, 2018. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku

¹²⁴ Rozhovor s r. Leou, leden 2019

„Italská strava je odvážná a uspokojující, aniž by byla těžká. Je bohatá na vitamíny a používá celou paletu chutí,“ říká Michael Chiarello, šéfkuchař. Úplným základem italské kuchyně jsou tradiční suroviny, které závisí na sezónnosti. Například olivový olej je základním kamenem většiny italských pokrmů. Pak přichází na řadu zelenina a také balzamikový ocet. Italové jsou také velcí fanoušci konzervování. Přeměňují vepřové maso na párky a salámy, olivy na extra panenský olivový olej, hrozny na víno a zeleninu na nakládanou zeleninu.¹²⁵

„Základem dobrého italského jídla jsou kvalitní suroviny, takže kvalitní italské jídlo začíná už nakupováním,“ dodává Lea.¹²⁶

Suroviny pro vaření

Když se výzkumný tým zeptal na hlavní suroviny italské kuchyně, tak převážná většina dotazovaných odpověděla těstoviny. Nejčastěji byly zmíněny lasagne, špagety a tagliatelle. Dále také ryby, různé mořské plody jako jsou krevety, slávky nebo chobotničky a také rajčata. Respondenti to shrnuli tak, že převažuje kuchyně středomořská. Respondent Erik ale dodává, že italská kuchyně nejsou jenom těstoviny. Italové vaří z kvalitních a zdravých surovin, které obsahují plno prospěšných látek pro lidské tělo.¹²⁷ Při otázce, jaký nápoj nejčastěji pijí, odpověděli respondenti jak z Chorvatska, tak ze Slovinska jednoznačně. Víno je pro ně téměř každodenním nápojem a také základem pro přípravu některých pokrmů. Italové jsou proslulí tím, že si vezmou sklenku vína k jídlu. Dokonce existují studie, že v některých případech je víno zdraví prospěšné. Pokud se vypije jedna sklenka denně, zlepšuje to činnost srdce, pomáhá hubnout a zvyšuje to imunitu.¹²⁸ Další velice oblíbenou surovinou je *pršut*, v italštině *prosciutto*, neboli vzduchem sušená šunka, která se obvykle podává s olivami, melounem nebo mozzarelou.¹²⁹

¹²⁵ REAL SIMPLE: An Introduction to Italian Cuisine [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.realsimple.com/food-recipes/cooking-tips-techniques/italian-cuisine>

¹²⁶ Rozhovor s r. Leou, leden 2019

¹²⁷ Rozhovor s r. Erikem, leden 2019

¹²⁸ Foodpyramid: Mediterranean Diet Pyramid [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <http://www.foodpyramid.com/food-pyramids/mediterranean-diet-pyramid/>

¹²⁹ Rozhovor s r. Deborou, leden 2019

Italové a káva

„Co by to byl za den bez kávy,“ zmiňuje respondentka Debora.¹³⁰ Káva patří k italskému životu. Nejčastěji si Italové dávají klasické espresso, a to platí jak u Italů v Chorvatsku, tak i v Itálii. Za tím, proč se říká italská káva, stojí Karel IV., díky kterému se do přístavu Terst (italsky Trieste) sjížděly lodě ze zemí, kde se káva pěstuje. A právě tam si mohli obchodníci zakoupit zrnka kávy a prodávat je různě do světa s tím, že jde o pravou italskou.¹³¹ K italské kávě přidává Debora ještě „gelato“, čili italskou zmrzlinu, kterou výzkumný tým mohl ochutnat ve všech navštívených městech.

5.6.1. Italská kuchyně v Chorvatsku

Bakalar

Respondentka Lea detailně popsala pokrmy, které si připravuje italská menšina v Chorvatsku. První pokrm, který zmínila je *Bakalar*. Jde o sušenou tresku připravovanou s bramborami uvařenými do měkka. Dalšími ingrediencemi jsou například cibule, rajčata, bílé víno a česnek, ale existuje mnoho způsobů, jak tento pokrm připravit. Místo brambor se někdy podává chléb. Na rozdíl od České republiky, kde je tradičním vánočním jídlem kapr, Italové v Chorvatsku mají velice oblíbený právě *Bakalar*. Dříve to bylo jídlo chudých, ale postupem času se vyvinulo až do fáze, kdy se řadí mezi jeden z nejdražších pokrmů.¹³² Příprava tohoto pokrmu není vůbec jednoduchá. Ryba se nejdříve nechá pár dní ve vodě. Voda se často mění. Po pár dnech se odstraní kůže, ryba se nakrájí a položí se do hrnce s vařící vodou a takhle se nechá vařit několik hodin. Postupně se přidávají výše zmíněné ingredience.¹³³

Crni rižot

Dalším velmi oblíbeným jídlem je *crni rižot* neboli v češtině černé rizoto. Lea uvedla, že je to klasické rizoto, které má černou barvu díky inkoustovým váčkům sépií. Tento pigment působí jako nejdokonalejší barvivo. Velmi často si Italové do rizota přidávají různé mořské

¹³⁰ Rozhovor s r. Deborou, leden 2019

¹³¹ *Výborná káva: Proč se říká italská káva, když se v Itálii žádná nepěstuje.* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.vybornakava.cz/2018/proc-se-rika-italska-kava-kdyz-se-v-italii-zadna-nepestuje/>

¹³² Vlastní zpracování, 2018. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku

¹³³ Rozhovor s r. Leou, duben 2018

plody.¹³⁴ Jedná se o tzv. „signature dish“¹³⁵ v Benátkách, nazývané „risotto nero di sepia“, a díky Benátčanům žijícím na tomto území, je to nejpravděpodobnější způsob, jak se tento pokrm dostal do Chorvatska. Zajímavostí je, že inkoust ze sépie, může sloužit jako sůl, díky přítomnosti kyseliny glutamové. Další zajímavostí je, že inkoust neslouží jen k obarvení, inkoust je bohatý na antioxidanty a železo, takže zdraví prospěšný.¹³⁶ Vůbec první rizoto vzniklo v severní Itálii, na místech jako jsou Benátky, Lombardie nebo Piemont.¹³⁷

Istrijská maneštra

Respondentka také zmiňuje pokrm, který je typický právě pro oblast Istrie. *Istrijská maneštra* je domácí zeleninová polévka, ve které jsou hlavní ingrediencí fazole, ale dále také brambory, česnek, cibule, rajčata a uzené žebro. Existuje mnoho variant, jak maneštru uvařit. Je to jednoduché jídlo, které si každý může přizpůsobit podle toho, co má rád. Jde ji připravovat jak s masem, tak i bez něj. Respondentka také zmínila, že má mnoho rodin svůj specifický recept na to, jak maneštru uvařit nebo jaké ingredience použít.¹³⁸ U této polévky záleží také na tom, jaká je zrovna sezóna. Když je v kurzu kukuřice, stává se jednou z hlavních ingrediencí této polévky.

Sarma

Dalším pokrmem je *Sarma*. Jsou to závitky plněné masem nebo rýží, obalená do vinných listů a následně servírované s bramborovou kaší. Tento chod je ovšem spíše rumunský nebo turecký, jelikož původ tohoto jídla je složitý a není jasné, odkud přesně pochází.¹³⁹ Nicméně tento pokrm patří mezi respondenty k nejoblíbenějším. Existují stovky verzí

¹³⁴ Rozhovor s r.Leou, duben 2018

¹³⁵ Signature dish – pokrm, který je typický pro šefkuchaře, nebo pro určitou oblast

¹³⁶ *Total Croatia news: Flavours of the Adriatic: Crni Rižot* [online]. 2017 [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.total-croatia-news.com/gourmet/21320-flavours-of-the-adriatic-crni-rizot>

¹³⁷ OVČÁČÍKOVÁ, Alena. Charakteristika a technologie italské gastronomie. Bakalářská práce. 2014. [cit. 2019-02-22]. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Dostupné z: https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/30895/ov%C4%8Da%C4%8D%C3%ADkov%C3%A1_2014_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹³⁸ Vlastní zpracování, 2018. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku

¹³⁹ Vlastní zpracování, 2018. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku

receptů na *sarmu*, ale v každém lze s jistotou najít zelí, které tvoří nejhlavnější ingredienci. *Sarma* patří mezi tradiční jídla, které se jí po silvestrovském večíрку na Nový rok.¹⁴⁰

Pljukanci

Istrie má mnoho vlastních druhů těstovin. Mezi jedny z nejznámějších patří *Pljukanci*. Tradičně se toto jídlo podává s více druhy omáček, protože těstoviny nejsou vařeny úplně do měkka, ale jsou poněkud žvýkací. Paulo tvar těstovin připodobnil k fazolím. Do *Pljukanci* se přidávají také mořské plody nebo maso z *boškarina*, což je název pro istrijského vola.¹⁴¹

5.6.2. Italská kuchyně ve Slovinsku

Italská kuchyně ve Slovinsku se neodlišuje příliš od italské kuchyně v Chorvatsku. I přesto má Slovinsko velice pestrou kuchyni. Po staletí byla tato země ovládána jinými národy, a to zanechalo svůj vliv. Je možné se zde setkat s vlivy Rakouska, Maďarska, Chorvatska, dokonce i Turecka. Světlé, načechrané pečivo a jemně ochucené čerstvé těstovinové pokrmy ukazují vliv Itálie. Steaky a masové pokrmy, které jsou obvykle podávány s knedlíky, ukazují tradiční pokrmy z východoevropských zemí, jako je Maďarsko a Chorvatsko. Respondent Erik uvádí, že je těžké vymyslet pokrm, který by byl typický pro italskou minoritu ve Slovinsku, ale na pár z nich si vzpomněl.¹⁴²

Ljubljanska

I když Italové maso příliš nejí, toto jídlo mají rádi. *Ljubljanska* je složena z dvou plátků telecího masa nebo vepřového masa plněného šunkou a sýrem.¹⁴³ Tento recept je typický pro celé území bývalé Jugoslávie a zanechal své vlivy v celé oblasti východní Evropy. Počátky tohoto jídla začínají pravděpodobně ve městě Koper, kdy byla Ljubljanska připravovaná na počest návštěvy rakouského knížete Ferdinanda. Recept byl určen jako pocta celé říši, kombinující rakouský prvek, v tomto případě „Wiener Schnitzel“, českou

¹⁴⁰ *Total Croatia news: 101 Tastes of Croatia: 5. Sarma* [online]. Croatia, 2018 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <https://www.total-croatia-news.com/made-in-croatia/24363-101-tastes-of-croatia-5-sarma>

¹⁴¹ Rozhovor s r. Paulem, leden 2019

¹⁴² Rozhovor s r. Erikem, leden 2019

¹⁴³ Rozhovor s r. Erikem, leden 2019

pražskou šunku a maďarský sýr. Jméno *Lubljska* pochází z města Lublaně, hlavního slovinského města, s cílem přidat do receptu slovinský prvek.¹⁴⁴

Pljeskavica

Další oblíbeným jídlem Italů ve Slovinsku je právě *pljeskavica*. Shodují se na tom jak Erik, tak Andreja.¹⁴⁵ Původně jde o srbské jídlo, ale dnes se toto jídlo nachází v každé zemi bývalé Jugoslávie. Nejčastěji se podává ve stylu hamburgeru, kdy je mezi dva plátky vloženo maso, cibule, česnek, slanina a paprika. Tento pokrm je velmi známý ve městě Portorož, města nedaleko navštívené Piraně.¹⁴⁶

Čevapčići

Respondentka Sonia zmínila ještě jedno jídlo, které je spíše srbské, ale ve městě Koper se italskou menšinou připravuje a konzumuje ve velké míře. Tento pokrm je připravován i u Italů v Itálii. Jde o pokrm zvaný *čevapčići*, který se na území Slovinska dostal díky Osmanské říši, ta na tomto území se v jednu dobu rozkládala. Osmanská říše nepřežila, ale *čevapčići* ano. Jsou to rolky vytvořené z masa. Součástí je cibule, česnek a různé koření.¹⁴⁷

Ocvirkova

Tento pokrm není typicky italský, nicméně respondent Nicola zmiňuje, že jeho rodina tento pokrm připravuje. Dříve to bylo jídlo chudých, dnes se vaří k mnoha příležitostem. *Ocvirkova* se připravuje nejvíce v době masopustu. Jde o sladko-slanou buchtu z kynutého těsta. Náplň je vytvořena z nastrohaného sýru, škvarků a nastrohaného česneku.¹⁴⁸

Caprese

Výzkumný tým se mohl přesvědčit, že tento typicky italský předkrm je v Koperu i Pirani možné sehnat na každém rohu. V italštině „*Insalata caprese*“ je složen z mozzarely a rajčat. Italové ho dozdobují lístky bazalky a zakapávají olivovým olejem. „Na jakékoliv oslavě nebo nějaké větší rodinné večeři nesmí chybět *Caprese*,“ dodává Erik¹⁴⁹

¹⁴⁴ *InNaturale: Ljubljanska, la misteriosa cotoletta dalla slovenia* [online]. 2018 [cit. 2019-28-]. Dostupné z: <https://www.innaturale.com/ljubljanska-la-misteriosa-cotoletta-dalla-slovenia/>

¹⁴⁵ Rozhovor s Erikem a Andrejou, leden 2019

¹⁴⁶ *That Best Bite: Pljeskavica and Šopska salata at Paco in Portorož* [online]. 2014 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://thatbestbite.com/2014/07/17/pljeskavica/>

¹⁴⁷ Rozhovor se Soniou, leden 2019

¹⁴⁸ Rozhovor s r. Nicolou, únor 2019

¹⁴⁹ Rozhovor s r. Erikem, leden 2019

6. Diskuze a závěr

Hlavní snahou této práce bylo pokusit se najít kulturní specifika italské minority v istrijském Chorvatsku a Slovinsku. Po realizaci terénního výzkumu, provádění polostrukturovaných rozhovorů, doplněných poté o rozhovory přes sociální sítě nelze dojít k závěru, který by šlo generalizovat na celou minoritu, žijící na území těchto států. Aby se dalo generalizovat, určitě by bylo dobré strávit v lokalitách mnohem více času a prozkoumat více měst, a tím získat i více respondentů. Ocenit se musí ochota a nápomoc respondentů, a to jak před zahájením psaní této práce – v době terénních výzkumů, ale i v průběhu psaní bakalářské práce. Respondenti byli získáni ze 4 měst – Rijeka, Rovinj, Koper a Piran. Tato města mají dvě věci společné. První věc, že jsou to všechno přístavní města. Druhá věc, žije v nich italská menšina. Určitým překvapením bylo zjištění, kolik toho respondenti vědí o historii navštívených měst, o budovách, které se v daných městech nachází a také o italském vlivu v jejich každodenním životě. Vzhledem k historii a dominanci Italů v těchto oblastech, je úžasné, že mezi Italy a majoritním obyvatelstvem jsou bezkonfliktní vztahy.

Na architektuře ve všech čtyřech městech se podepsal italský vliv. V městech existují budovy, které navrhovali italští architekti. V mnoha budovách lze spatřit sochy od italských sochařů a obrazy od italských malířů. Názvy mnoha míst byly, nebo ještě stále jsou poitalštěné. Hodně budov bylo postaveno podle staveb, které se nachází v Benátkách. Tyto stavby se staly předlohami pro mnoho staveb právě v navštívených městech, kde italská menšina žije dodnes. Ve všech navštívených městech lze spatřit benátského lva, symbol Benátské republiky. Na některých budovách jsou kopule. Skoro na všech budovách jsou okna s lomeným obloukem a ozdobnými římsami. Ve městech lze spatřit také portály. U reprezentačních domů jako je například budova italské komunity v Rijece nebo městské radnice v Koperu, jsou zdi tvořeny tzv. rustikou. Jde o kvádrové zdivo, které zdůrazňuje spáry mezi jednotlivými kameny (cihlami). Na mnoha budovách lze spatřit vyrytá italská slova. Italský vliv je na architektuře v navštívených městech v Chorvatsku i Slovensku viditelný, vždyť i jednomu z navštívených měst – Piranu se přezdívá „slovinské Benátky“. Co se týče oblastí, kde se příliš italského obyvatelstva nevyskytuje, italský vliv není

markantní a převládají jiné architektonické prvky. Architektura je tedy odlišná od výše popisované.

Druhá výzkumná otázka se zabývá školstvím italské minority v Chorvatsku a Slovinsku. I na školství v těchto oblastech působil italský vliv. Vzdělávací systém je úzce spjat s typem státu, s jeho organizací a dominantní ideologií, která je zrovna na území státu zavedena. Například v roce 1900 nebyla v Rijece ani Rovinji ani jedna chorvatská škola. V dnešní době se zde nachází mnoho italských škol, v nichž se studenti učí všechny předměty v italštině. Povinnost je ovšem učit se i chorvatsky. Ve školách existují i předměty, které se zabývají ochranou a podporou jejich identity, dále italskou kulturou, geografii a historií. Ve školách majoritního obyvatelstva je povinná italština. Na všech cedulích místních škol bylo možné spatřit dvojjazyčné názvy.

Velkou výhodou je podpora státu italské menšiny v Chorvatsku. Menšina má podporu nejen od vlády, ale i od Ministerstva školství a sportu. Tyto dvě organizace jsou velice důležité pro menšinu, protože zajišťují téměř veškeré finance a tím přispívají k rozvoji a zachování italské menšiny.

I ve Slovinsku proběhla v historii italizace školství. Slovinské školy byly přeměněny do těch italských a slovinští učitelé byli nahrazeni italskými. Italština a slovinština jsou brány jako jazyky, které jsou na stejné úrovni. V italských školách se učí italsky a povinně slovinsky. A naopak ve slovinských školách se děti učí povinně italsky. Opět jsou zde vyučovány předměty podporující italskou identitu, znalosti o italské kultuře, historii a geografii. I ve Slovinsku platí dvojjazyčnost názvů škol.

Minorita je zde opět podporovaná státem. Slovinsko upravuje svou etnickou a jazykovou politiku prostřednictvím ústavy a různých právních předpisů, které zabezpečují jazykovou a kulturní rovnost majority a minority.

V minulosti byly kulturní aktivity v již zmiňovaných městech omezovány. Chorvatská a slovinská představení byla zakázána, a naopak italská upřednostňovaná. V dnešní době se kulturních aktivit účastní majorita i minorita. Kulturní aktivity a události u italské menšiny v obou zemích jsou pestré. Italská menšina se do nich aktivně zapojuje. Pravidelně se zde konají oslavy odchodu zimy nejčastěji ve formě různých karnevalů. V obou zemích je mnoho hudebních a tanečních festivalů, kterých se italská menšina účastní. V Rijece a

Koperu existují budovy italské komunity, ve kterých probíhají také nejrůznější hudební a divadelní představení.

Mezi nejvýznamnější události v Chorvatsku je řazen „Rijecki karneval“, který je známý po celé Evropě. Ve Slovinsku je to „Pomorski krst“, kdy se žáci stávají studenty místní námořní a elektrotechnické školy v Koperu a přísahají věrnost bohu Neptunovi.

Italská kuchyně se příliš od té v Chorvatsku a Slovinsku neliší. Převažuje kuchyně středomořská. I přesto byly některé specifické pokrmy nalezeny. V Chorvatsku je to například Bakalar, Istrijská maneštra nebo Sarma. Ve Slovinsku to jsou například Pljeskavica, Ocvirkova nebo Caprese. V těchto oblastech se sice vaří často středomořská kuchyně, ale Italové v Chorvatsku dost často připravují srbské nebo rumunské recepty. Italové ve Slovinsku jsou zase ovlivněny Rakouskem, Maďarskem nebo Tureckem. Pro Italy je příprava všech jídel radost, vášeň a využití jejich kreativity. Radost, že mohou pohostit své nejbližší.

Bakalářská práce se zabývala kulturními specifiky italské menšiny v Chorvatsku a Slovinsku. Pro získání údajů byly podniknuty terénní výzkumy do obou těchto zemí, kde se podařilo kontaktovat respondenty. Návštěvy těchto zemí sloužily nejen k získání respondentů, ale i ke zmapování situace italské minority. Po návratu byly využity sociální sítě, přes které se udržoval kontakt se získanými respondenty, ale také zde byli nalezeni respondenti noví.

Díky podpoře italské menšiny v obou státech, se italská minorita může dále rozvíjet, svobodně navštěvovat italské školy a udržovat si italskou identitu.

7. Seznam literatury

Tištěné zdroje:

- BEKERMAN, Zvi a Thomas GEISEN. *International Handbook of Migration, Minorities and Education: Understanding Cultural and Social Differences in Processes of Learning*. I. Springer, Dordrecht, 2012. s.753. ISBN 978-94-007-1465-6.
- DOUMANIS, Nicholas. *The Oxford Handbook of European History 1914-1945*. Oxford university press, 2016. s.643. ISBN 978-0-19-969566-9.
- ERIKSEN, T H. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. s.352. ISBN 978-80-7419-053-7.
- FAIRSTEINOVÁ, Linda. *Itálie: Společník cestovatele*. IV. Praha: Ikar, 2007. s.720. ISBN 978-80-249-0937-0.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Nakladatelství Polity Press, 1997. s.595. ISBN 80-7203-124-4.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd. I. Praha: Portál, 2005. s.408. ISBN 80-7367-040-2.
- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s.315. ISBN 978-80-7419-010-0.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. s.286. ISBN 80-7178-535-0. s.76
- MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 3. Praha: Credit, 2000. s.254. ISBN 80-213-0588-6.
- MALINA, Jaroslav a kol. *Antropologický slovník*. Akademické nakladatelství CERM v Brně, 2009. s.304. ISBN 978-80-7204-560-0.
- MCKELVIE, Robin a Jenny MCKELVIE. *Slovenia: The bradt travel guide*. I. USA: The Globe Pequot Press, 2005. s.288. ISBN 1 84162 119 6.
- PERENČEVIĆ, Milan a Jan RYCHLÍK. *Dějiny států: Chorvatsko*. Lidové noviny, 2011. s.576. ISBN 978-80-7106-885-3.
- PETRIČUŠIĆ, Antonija. *The right of Minorities in International Law*. 2005. s.57. UDC 342.7-054.57.
- PETRUSEK Miloslav a kol. *Velký sociologický slovník*. Karolinum, vydavatelství Univerzity Karlovy, 1996. s.1628. ISBN 80-7184-164-1 (1. svazek).
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů: Základní metody a aplikace*. I. 2009: Grada Publishing. s.184. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SOUKUP, V. *Přehled antropologických teorií kultury*. Portál. Praha. 2002. s. 230. ISBN 80-7178-929-1.
- ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s.216. ISBN 978-80-86429-83-0.
- Vlastní zpracování, 2017. KOKAISL, P. a kol. *Pestrá Evropa: Italové v Chorvatsku, Poláci v Rumunsku, Rusíni na Ukrajině, Rusíni (Lemkové) v Polsku, Rusíni v Srbsku, Ukrajinci v Rumunsku, Turci v Makedonii, Turci v Rumunsku, Krymští Tataři*. Praha: Nostalgie, 2017. s.92. ISBN 978-80-906207-6-6.

Elektronické články:

- ČOK, Lucija. *The Role of the Minority Language in Slovene Education Policy: the Case of Slovene Istria* [online]. 2001, 253-266 [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: https://giam.zrc-sazu.si/sites/default/files/g_s_clanki/GS_3401_253-266.pdf
- MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL. *Minorities in Croatia* [online]. United Kingdom, 2003 [cit. 2019-03-12]. ISBN 1 904584 10 1. Dostupné z: <https://www.refworld.org/pdfid/469cbf8f0.pdf>
- TAŠTANOSKA, Tanja. *THE EDUCATION SYSTEM in the Republic of Slovenia 2016/2017* [online]. Ljubljana: Ministry of Education, Science and Sport of the Republic of Slovenia, 2017, , 76 [cit. 2019-03-13]. ISSN 2536-3352. Dostupné z: <https://eng.cmepius.si/wp-content/uploads/2015/08/The-Education-System-in-the-Republic-of-Slovenia-2016-17.pdf>
- ŠABEC, Ksenija. *Regions, Ethnic Minorities and European Integration: A Case Study of Italians in Slovenian Istria* [online]. , 50 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: http://www.theslovenian.com/articles/sabec/Slovenija_case_study.pdf

Akademické práce:

OVČÁČÍKOVÁ, Alena. Charakteristika a technologie italské gastronomie. Bakalářská práce. 2014. [cit. 2019-02-22]. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Dostupné z: https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/30895/ov%C4%8Da%C4%8D%C3%ADkov%C3%A1_2014_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ŠESTÁK, Jan. *Istrie jako transhraniční region, historie a současnost*. Bakalářská práce. 2011. [cit. 2019-02-19]. Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3314/1/Istrie%20jako%20transhranicni%20region,%20historie%20a%20soucasnost.pdf>

Internetové zdroje:

- Artslexikon: *Kultura (culture)* [online]. [cit. 2018-14-03]. Dostupné z: <http://www.artslexikon.cz/index.php?title=Kultura>
- Centar za povijesna istraživanja Rovinj Središće za zgodovinska raziskovanja Rovinj: *Cosa è il CRS?* [online]. [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://www.crsrv.org/cosa-e-il-centro/>
- Croatia: *History* [online]. The Miroslav Krleža Institute of Lexicography [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <http://croatia.eu/article.php?lang=2&id=21>
- Culture trip: *Everything You Need To Know About Rijeka Festival: Croatia's Biggest Celebration* [online]. 2018 [cit. 2018-08-25]. Dostupné z: <https://theculturetrip.com/europe/croatia/articles/everything-you-need-to-know-about-rijeka-festival-croatias-biggest-celebration/>
- Dejiny a historie Chorvatska*. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <http://zeme.minutex.cz/chorvatsko/dejiny-historie/>
- EMorje: 10. Istrski karneval* [online]. 2018 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <https://emorje.com/novice/10-istrski-karneval>
- Etický kodex a etické směrnice. Hospodářská a kulturní studia (HKS). [online]. [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=eticky_kodex
- Food in every country: Italy* [online]. [cit. 2018-07-14]. Dostupné z: <http://www.foodbycountry.com/Germany-to-Japan/Italy.html>
- Foodpyramid: Mediterranean Diet Pyramid* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <http://www.foodpyramid.com/food-pyramids/mediterranean-diet-pyramid/>
- Historie Slovinska* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <https://www.mundo.cz/slovinsko/historie>
- Hrvatsko narodno kazaliště Ivana pl. Zajca Rijeka* [online]. 2015 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <http://hnk-zajc.hr>
- <http://www.dizionariobiograficodefriulani.it/lazzarini-pasquale/>
- Chorvatsko: Istrijský mramor* [online]. 2011 [cit. 2019-03-08]. Dostupné z: <https://www.chorvatsko-web.cz/clanky/istrijsky-mramor>
- I feel Slovenia: The smell of the sea and salt* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.slovenia.info/en/stories/the-smell-of-the-sea-and-salt>
- InNaturale: Ljubljanska, la misteriosa cotoletta dalla slovenia* [online]. 2018 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.innaturale.com/ljubljanska-la-misteriosa-cotoletta-dalla-slovenia/>
- KOBAL, Lara. *Likovna ustvarjalnost: mnenja učiteljev likovne umetnosti v slovenskih nižjih srednjih šolah v italiji in italijanskih osnovnih šolah v sloveniji*. [online]. 2016 [cit. 2018-08-27]. Dostupné z databáze EBSCO.
- Kuchyně chorvatského pobřeží a její speciality* [online]. [cit. 2018-07-14]. Dostupné z: <https://www.chorvatsko.cz/obec/kuchyne.html>
- Ljubljana, Region of central Slovenia: Ljubljana dragon carnival* [online]. 2016 [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.visitljubljana.com/en/b2b-press/news/ljubljana-dragon-carnival-3/>
- Pestrá Evropa. BROŽOVÁ, E., JELÍNKOVÁ M., KOTRBATÁ M. *Italové ve Slovinsku* [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: http://pestraevropa.hks.re/2018/italove_ve_slovinsku/
- Piran: History and culture* [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <http://euparky.eu/Slovenia/CoastalKarst/Piran/PiranHistoryculture.aspx>

- Pokrajinski muzej Koper: Carpaccio v Kopru* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.pokrajinskimuzejkoper.si/si/carpaccio/vittore-carpaccio-v-kopru>
- Portorož, Portorose, Piran, Pirano: Venetian House* [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z: <https://www.pokrajinskimuzejkoper.si/si/carpaccio/vittore-carpaccio-v-kopru>
- Pravni informacijski system: Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja* [online]. 2001 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2611>
- Pretorska palača pripoveduje zgodovino Kopra* [online]. 2016 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.ekoper.si/koper/pretorska-palaca-pripoveduje-zgodovino-kopra/>
- REAL SIMPLE: An Introduction to Italian Cuisine* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.realsimple.com/food-recipes/cooking-tips-techniques/italian-cuisine>
- Regional: Vstop v kraljestvo Neptuna* [online]. 2012 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.regionlobala.si/novica/vstop-v-kraljestvo-neptuna>
- Republika Slovenija: Urad za narodnosti* [online]. [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: http://www.un.gov.si/si/manjsine/italijanska_narodna_skupnost/vzgojno_izobrazevalna_kulturna_in_informativna_dejavnost/
- Rijecki karneval* [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://www.rijecki-karneval.hr/en/>
- Rijeka: Education of members of national minorities* [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.rijeka.hr/en/themes-for-citizens/upbringing-and-education/educazione-e-istruzione-degli-appartenenti-alle-minoranze-nazionali/>
- SLOVENE-ITALIAN RELATIONS 1880-1956: REPORT OF THE SLOVENE-ITALIAN HISTORICAL AND CULTURAL COMMISSION* [online]. 25. 7. 2000, [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/1302/Porocilo_mesane_zgodovinske_komisije_RS-FJK_1880-1956_ang.pdf
- Slovenia: Traditional food of Slovenia* [online]. [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <http://www.sloveniainside.com/en/tourism-info/kuhnya.html>
- SloveniaEstates: A History of Slovenia* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: www.sloveniaestates.com/life-in-slovenia/slovenia-s-history
- Stanford Encyclopedia of Philosophy: *Sociobiology* [online]. 2018 [cit. 2018-12-03]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/sociobiology/>
- Statistični podatki* [online]. 2015 [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.koper.si/sl/obcina/predstavitev/statisticni-podatki/>
- That Best Bite: Pljeskavica and Šopska salata at Paco in Portorož* [online]. 2014 [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://thatbestbite.com/2014/07/17/pljeskavica/>
- Total Croatia news: 101 Tastes of Croatia: 5. Sarma* [online]. Croatia, 2018 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <https://www.total-croatia-news.com/made-in-croatia/24363-101-tastes-of-croatia-5-sarma>
- Total Croatia news: Flavours of the Adriatic: Crni Rižot* [online]. 2017 [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.total-croatia-news.com/gourmet/21320-flavours-of-the-adriatic-crni-rizot>
- Totalita: Josip Broz TITO* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_titoj.php
- Vincenzo e Diego de Castro Pirano* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://scuoladecastro.net/index.php/presentazione-della-scuola/dati>
- Vlada Republike Slovenje, Urada za narodnosti: Italijanska narodna skupnost* [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: http://www.un.gov.si/si/manjsine/italijanska_narodna_skupnost/vzgojno_izobrazevalna_kulturna_in_informativna_dejavnost/
- Vlastní zpracování, 2018. *Italové v Chorvatsku*. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku
- Vlastní zpracování, 2018. *Italové v Chorvatsku*. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=ls2018:italove_v_chorvatsku dle původního zdroje: VIŠKOVÁ, Veronika. *Kvantitativní a kvalitativní výzkum (srovnání)* [online]. 2012. [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php/Kvantitativn%C3%AD_a_kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzum
- Výborná káva: Proč se říká italská káva, když se v Itálii žádná nepěstuje.* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.vybornakava.cz/2018/proc-se-rika-italska-kava-kdyz-se-v-italii-zadna-nepestuje/>

Washie: Venetian Slovenia [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://www.washie.com/venetian-slovenia/>

Zákon o ochraně osobních údajů (Zákon č. 100/2000 Sb.) Portál veřejné správy [online]. [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=101~2F2000&rpp=15#seznam>

ZRS Koper: Center za beneško zgodovino in kulturno dediščino [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.zrs-kp.si/index.php/research-2/cbzkd/>

Župnijska cerkev sv. Jurija v Piranu [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.dedi.si/dediscina/154-zupnijska-cerkev-sv-jurija-v-piranu>

7.1. Seznam obrázků

Obrázek č. 1. Vymezení navštívených měst v Chorvatsku.....	21
Obrázek č. 2 Vymezení navštívených měst ve Slovinsku	22
Obrázek č. 3. Symbol okřídleného benátského lva.....	40
Obrázek č. 4. Pretorský palác v Koperu.	45
Obrázek č. 5. Dvojjazyčné názvy u Gymnázia v Piranu.	52